

AASTAST 1925

HUGO TREFFNERI GÜMNAASIUM

MAI 2018

MILANG

KALLIS PÄEVIK,...

SANDRA VÕSASTE
peatoimetaja

Üks asi, mida olen terve oma elu teha püüdnud, kuid mis pole mul kunagi õnnestunud, on päeviku pidamine. Olen lugematuid kordi alustanud, enamasti suutnud järge pidada umbes neli päeva või siis lasknud sissekannete vahedel venida poole aasta pikkusteks. Päeviku pidamine on üks enda tühjaksvalamise vorme, samas võimalus ka isikliku kronoloogia tekitamiseks. Eriti kihvt on lugeda, mida ja kuidas on mineviku mina mõelnud, mis on mulle korda läinud, kas arusaamad maailmast on muutunud või jäänud samaks.

Ehk ei ole mind edu saatnud seetõttu,

et aja kulutamine mitte kellelegi kirjutamiseks tundub igast küljest vaadates mõttetu. Iseendale ju küll, aga tagantjärele on mul oma sissekandeid alati kuidagi piinlik või veider lugeda.

Vanu Miilanguid lapates ja mingisuguseid mõttelisi kokkuvõtteid tehes hakkas mulle tunduma, et olen meie koolilehte kasutanudki kui oma isiklikku päevikut. Pea igast numbrist, eriti juhtkirjadest saab välja lugeda, mida oluliseks pean, mis mind häirib või millest mõtlen.

Näiteks kümnenda klassi lõpus tegi mulle muret, kuidas suudan vedada Miilangut nii, et ta igaühele midagi

pakuks. Nüüd tundub, et see probleem saigi mulle suurimaks innustuseks - lehe näol oli mulle tekkinud eesmärgiga päevik. Seda asusin täitma hoopis suurema innuga, ainult oma lõbuks poleks ma ilmselt veeranditki sellest kirja pannud, mis tänaseks trükimusta näinud. Kui mõni põletav teema, jabur eksperiment või lõbus lugu leheveergudele jõudis, siis ikka ja ainult sellepärast, et arvasin, et see võiks kellelegi teist, kallid koolikaaslased, korda minna. Aitäh, kallid lugeja, ilma sinuta oleks nii mõnigi sissekanne kaduma läinud ja minu gümnaasiumiaastad võinuks sama hästi olemata olla.

PEATOIMETAJA

Sandra Võsaste

TOIMETUS

Annika Arrak
Iiris Karmel Arula
Erik Hõim
Merette Arula
Kättriin Avarlaid
Helene Maria Kikas
Anni Leena Kolk
Karmen Kukkk
Rachel Kõllo
Kertu Liisa Lepik
Kirke Maria Lepik
Juudit Lindsalu
Rona Luug
Heido Nõmm
Tristan Roosipuu
Liis Marii Valeika
Anna Weidebaum

JUHENDAJA

Kristi Sarap

KEELETOIMETUS

Kirke Maria Lepik
Kristel Zimmer

KÜLJENDUS

Tanel Tamm
Olivia Raudsik
Anette Habanen

KAANEFOTO

Martin Pedaja

Hugo kiidab: Õpetaja Uvet, kes salli sisse mähitud Marko Matveret vapralt mööda kooli ringi talutas

Maurus laidab: Kõiki kes kirjanduskursusi kokkuvõtete najal läbivad

REAALNE RUUTMEETRITE PUUDUS

KARMEN KUKK

9. märtsil toimus traditsiooniline sõbrapäev koos Tallinna Reaalkooliga. Seekord oli treffneristide kord tallinlastele külla minna ning uurida ja uudistada, kuidas seal koolielu käib.

Koolimajja sisse astudes on esimese asjana kuulda harjumatu palju jutuvalinat ning näha suurte seljakottidega lapsi - lisaks gümnaasiumile toimetasid nende põhihoones ka 5.-9. klassid, algklassidele on hoovi peal eraldi maja. Kuid kitsas on ikka. Seda on tunda harjumatu kõrge temperatuurist (ainult T-särgist talvekuudel täitsa piisab) ja keerulistest tunniplaanidest ning koolikelladest. Samuti on Tallinna Reaalkoolis ühe õpilase kohta kõige vähem ruutmeetrit Eestis. Realistide, nagu nad ise ennast kutsuvad, perre kuulub ligi 1000 õpilast.

Innovatiivne traditsioonilisus

Reaalkooli traditsioonidest kuuleme koolimaja peal ringkäiku tehes. Näiteks tähtsatel kooliüritustel liiguvad kõik realistid Pudi reas. See on eriline liikumisviis, kus kõnnitakse üksteise järel, käed selja taga, tõsine ilme näol ja kõik täisnurgad võetakse välja. Nimi on tulnud legendaarse õpetaja hüüdnimest, kes nõudis õpilastelt tunni algul sellisel viisil liikumist ühelt korruselt

teisele füüsiakabinetti. Muidu ajaloolise hõnguga maja ilmestavad koridorides olevad ekraanid, kust näeb nii söökla menüüd, sünnipäevalaste nimesid kui ka päevakajalisi üritusi. Kogu kooli minevik on aga talletatud 4. korrusel võimsasse ajatelge, kus pildid illustreerivad koolielu rohkem kui saja aasta tagusest ajast tänapäevani. Näeme ka n-ö suletud uste taha - saame osa koolitundidest. 45 minutit absolutismi ja ajalugu lähevad kiiremini, kui oodata oskasin. Nende kolmveerandi tundi kestnud õppetunniga muidugi kuigi kaugele ei jõudnud. Mõistan ja tunnustan meie ajalist tundide pikkust rohkem.. Samas on väga uus ja huvitav kogemus olla tunnis pigem kõrvalseisja rollis.

Pealinn üllatab

Lisaks vanalinnale tutvustatakse meile näiteks grammatilist viga Tallinna kesklinna spordiklubi seinal, burgeriputkade hindu, mänguväljakuid ja lähimat Rimi toidupoodi. Reaali õpilased on aga kõik äärmiselt toredad, kiirelt leiame ühise keele, jutuainet jätkub UPT-dest tulevikuplaanideni ning kiidusõnu saab ka meie kool. Tagasi nelja seina vahel, teeb Miilang tutvust oma ametivenna Reaali Poisiga. Samanimelised on nii maja ette püstitatud kuju, pühendatud kõigile Vabadussõjas langenud Tallinna õpetajatele ja õpilastele, kui ka Reaalkooli ajaleht. Sööme kommi, saame aimu üksteise

tööprotsessidest ja ammutame inspiratsiooni teineteise häälekandjatest. Järgnevad huvijuhi Piret Otsa lõbusad tantsud, mis osutuvad, nii nagu nimigi ütleb, tõesti äärmiselt lõbusateks.

Muinasjutuline lõpp

Päeva kulminatsiooniks on Tallinna Reaalkooli ja värske Harvardi vilistlase Jüri-Mikk Udami loeng, kes on ka suveolümpiamängudel sõudmises võistelnud. Nii tundides kui ka loengul paistab silma realistide pingevaba õhkkond. Küsimustega tagasi ei hoita ja suhtlus õpilaste ning õpetajate vahel tunnis on palju tihedam. See on midagi, mida kõik treffneristid võiksid kõrva taha panna. Esineja ise tekitab tunde, et kõik ongi võimalik, kui näha vaeva ja pingutada. Samas ei soovita ta öö läbi õppimist ning nädalavahetustel tuleb osata lõõgastuda. Muinasjutuline lugu Ameerikas elamisest, õppimisest ühes maailma parimas ülikoolis ja samal ajal tippspordiga tegelemisest andis kindlasti kuulajatele motivatsiooni edasi pürgimiseks.

Tundub, et ühtehoidvus ja uhkus oma kooli üle ei ole Tallinna Reaalkoolis ainult külaliste jaoks, vaid valitsevad koridorides ka igapäevaselt. Vähesed ruutmeetrid on täis õpilasi, kellest saab rääkida ainult positiivselt. Õnneks pole meie koolidevahelisel sõbrapäeval veel niipea ohtu muutuda kommertsühaks.

AUTOR: REAALI POISI TOIMETUS

Reaali Poisi ja Miilangu kohtumine.

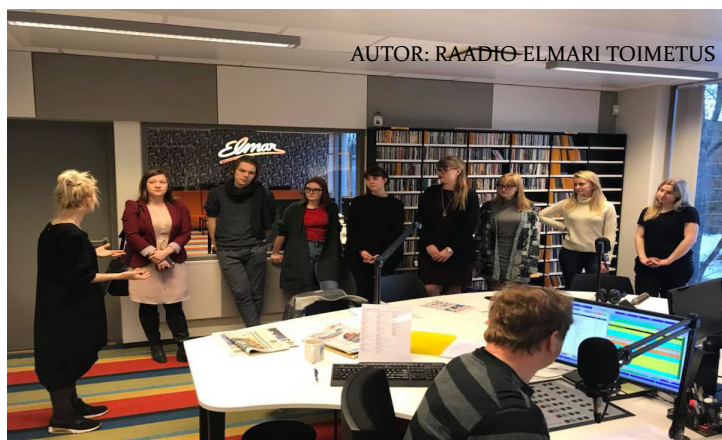
TEISTMOODI AJAKIRJANDUS

LIIS MARI VALEIKA

Traditsiooniks saanud Miilangu ööakadeemia viis noored ajakirjanikud Ülikooli tänavale teistsugust ajakirjandust uurima ehk raadio Elmarile külla.

Peatoimetaja
õpetussõnad:
juhusest
tuleb
kinni
haarata!

PARIM KÕNELEJA ON LEITUD

ANNI LEENA KOLK

Viimasel ajal on HTGs toimunud koguni kaks kõnevõistlust: eesti- ja ingliskeelne. Milliseid teemasid meie staarkõnelejad käsitlesid ja keda võib eriti tubli esinemise eest õnnitleda?

Eestikeelse võistluse teemaks oli „Sajaga!”, mida avati mitmel erineval moel. Vaadati minevikku, olevikku ja tulevikku, arutleti, mida

möödunust õppida ja õhutati elu sajaga elama. Samuti tuli võistlejatel läbida improvoor, kus pidi loosiga valitud teemal kümne minutiga kõne kokku panema. Võistluse võitis 10.d klassi õpilane Hanna Simona Allas, teise koha sai Hanna Simona klassikaaslane Gerda Pihle. Võitjad käisid kõnelemas ka kõnevõistlusel Kuldsuud 2018, kus positsioonid läksid vahetusse: Gerda sai teise ja Hanna Simona kolmanda koha.

Kõneldi ka inglise keeles
Proovilepanek võõrkeeles toimus 22. märtsil. Lõppvooru hääletas žürii (koosseisus Marcus Hildebrandt, Helen Köler, Janice Viinalass ja Neil Miller) viis inimest. Muljet suutsid avaldada Markus Laanoja

(10.d), Hanna Simona Allas (10.d), Riko Piirisild (10.b), Denis Petrov (10.c) ja Artur Avameri (10.a). Võistlusele lisas võlu miski, mis teeb iga ürituse paremaks - üks korralik kook. Selle kohaletoometamisega oli küll tükk tegemist, aga maitset sai publik vaid kiita. Ka selle võistluse võitis Hanna Simona - on vist selgunud kooli parim kõnepidaja!

Olgem aktiivsemad!
Olgugi et osalejad üritustega väga rahul on, ei saa need just kuigi suure huviliste arvuga kiidelda. Kui vähegi tunned, et kõne pidamine on midagi sinu jaoks, siis võta järgmine kord kindlasti osa. Kaotada pole midagi ja isegi, kui sind auhinnavääriliseks ei peeta, siis on huvitav kogemus garanteeritud.

VÕIMAS LAHING SAI VÕIMSA LÕPU

ANNI LEENA KOLK

9.märtsil toimus HTGs kauaoodatud petangiturniir - vastamisi läksid Kevin Reisenbuk ja Aimar Poom. Mäng käis saja euro peale ning pakus pinget ka kõige spordikaugemale inimesele.

Kooli keldrisse petangiväljaku äärde on kogunenud elevil rahvahulk. On aeg teada saada, kas ennustamisvõistlusel tehtud pakkumised lähe-

vad täppi ning millise punktiseisuga mäng lõppeb. Muusika mängib ja õhkkond on mõnus. Õhtu staarid on rõhku pannud ka riietusele: Poomi T-särgilt võib lugeda „Keep calm and play petanque”, igati kohane valik mehele, kes on ikkagi Eesti meistrivõistlused kinni pannud. Reisenbuki võistlusrüüks on Festera logoga särk.

Mäng algab

Petanki mängitakse 1- 3-liikmelistes võistkondades ning kohtumine lõppeb, kui üks võistkond on saanud 13 punkti. Mängu peaesmärk on visata oma kuul lähemale snadile, mis on kindlaks määratud koht mänguväljal. Vooru võitnud võistkond saab nii mitu punkti, kui mitu nende kuuli on snadile lähemal kui vastaste parim kuul. Loosi teel valitakse mängu alustaja, kelleks oodatud lahingus osutub Aimar Poom. Petanki ei saa mängida kiirustades

ega uisapäisa, siis asi ei õnnestu. Mõlema võistleja näost peegeldub ülim keskendumine. Pärast iga viiset on õhus rippuv pinge lausa käega katsutav. Kuhu veerev kuul nüüd pidama jääb? Kes võib mänguvõidu? Publik elab võrdselt kaasa mõlemale võistlejale ning rõõmustab ja ägab koos nendega.

Pole midagi öelda, Aimar Poom võtab oma ja lõpuskooriks jääb 13:2 Aimari kasuks. Olgugi et petangis on kehalise õpetaja meie koolis võitmatu, tegi ka Kevin võimsa mängu ja oli kahtlemata kõva konkurent. Ennustamisvõistluse võitjaid on koguni kaks, Pärtel Rööpson ja Markus Jörgen Paapsi, neist esimene võttis ka auhinna vastu. 100 eurot, mille peale mängiti, sai Poom aga oma taskusse jätta.

Aga kes sel õhtul tegelikult võitis? Eks ikka sport!

AUTOR: TANEL TAMM

Nii lähedal, samas nii kaugel: võit ja 100 eurot jäid seekord püüdmatuks.

KIRI TEILE KÕIGILE

KERTU LIISA LEPIK

Eestis esineb depressiooni igal kuuendal inimesel.

See arv ei pruugi esmapilgul tunduda niivõrd suur, kuid kui panna see Treffneri perspektiivi, siis oleks see umbes kaks ja pool klassitait õpilasi.

On ilmselge, et vaimse tervisega on noortel probleeme. Ometi ei räägi me nendest peaaegu üldse.

Kui tihti te kuulete, et kellelgi on mõni füüsilise tervisega seotud ihuhäda või et peab hambaarsti kabinetti külastama? Ja nüüd võrrelege seda kordadega, mil keegi on maininud, et käib psühholoogi juures. Ma usun, et vahe on meeletu.

Meie ühiskonnas on vaimse tervisega seotud mured endiselt tabuteema. Arusaam, et psühholoogi juures käimine on veider ja pälvib teiste hukkamõistu, on visa muutuma.

Vastupidi - abi otsimine ja selle saamine on väga oluline. Kunagi ei tohi karta nõu küsida.

Võib kõlada klišeena, et probleemidest peab rääkima, kuid vaimse tervise puhul on see sulatõsi.

Kui maailm paistab valdavalt vaid mustades värvides, peab sellest kellelegi rääkima. Kui ei taha vestelda professionaaliga või vanematega, võivad abiks olla sõbrad. Juhul kui tegu on tõsise probleemiga, siis rääkige sellest sõbraga, kellel selliseid muresid ei esine. Teine inimene, kes ka ise võitleb vaimse tervise probleemidega, ei pruugi adekvaatset nõu anda.

Samuti - kui mure pole teil endal,

vaid teie sõbral ja näete, et asi ei parane kohe üldse, siis minge ise kellegi jutule. Jah, sõber võib olla pahane ja öelda, et ei suhtle teiega enam kunagi. Kuid see reaktsioon ei saa iialgi olla hullem kui hiljem tõdemine, et te ei teinud suud õigel ajal lahti.

Ma räägin teile sellest, sest üks minu hea sõber sattus paar aastat tagasi päris sügavasse auku. Koos aga leidsime talle abi ning praegu-seks on tema situatsioon parem. Kuid kindlasti oleks pidanud varem reageerima.

Ärge laske olukorral liiga kaugele areneda ja ärge kartke abi otsida. Alati leidub keegi, kellega rääkida.

Kui näete morni nägu, siis astuge juurde ja öelge miskit toredat - see võib teise päeva palju paremaks muuta.

TREFFNERISTID ON OTSUSTANUD - ANANASS KÄIB PITSA PEALE

RACHEL KÖLLO

Aprillikuu on teadagi naljakuu, niisiis otsustasin, et kasutan ära võimalust ja küsin treffneristide arvamust tihti segadust tekitavate teemade kohta ning sain lausa 434 vastust. Kui jututeemasid enam ei jagu, siis siit leiab nii mõndagi, mille üle diskuteerida.

ÕPILASNÕUSTAJA JA TANTSUTALDADE JUHENDAJA TRINE UUSEN

RONA BRITT LUUG

Kooliperre on lisandunud veel üks liige: õpilasnõustaja Trine Uusen. Miilang uuris, millega Trine tegeleb, milliste probleemidega tema poole pöörduda võib ning mis talle meie koolis töötamise juures kõige rohkem meeldib.

Mida teie töö endast kujutab ning milliste muredega teie poole pöörduda võib?

Trine Uusen: Minu töö on sisuliselt sama psühholoogi tööga. Minu poole võib pöörduda igasuguste küsimustega, need võivad olla seotud nii õppimise ja õppetööga, näiteks õpetajatega seotud probleemidega. Samuti isiklike probleemidega,

“

Kindlasti ei pea muretsema, et mõni mure ei sobi.

mis võivad olla seotud vaimse tervise või suhetega, meeleolu ja muu sellisega. Kindlasti ei pea muretsema, et mõni mure ei sobi. Alati võib

minu poole pöörduda.

Mis teid sellist eriala valima pani?

Hakkasin mõtlema psühholoogia õppimise peale juba kaheksandas klassis. Jätkasin, siht silme ees, ning lõpuks valisingi ülikoolis selle eriala. Kindlasti ei ole ma oma valikus kahelnud.

Kas teie õpingutes omandatud teadmised on ka teie elu edendanud?

Ma ei arva, et oleksin psühholoogiat õppimata otseselt kehvemini oma eluga toime tulnud, aga kindlasti olen tänu õpingutele ise muutunud ja mitmed õpitud oskused tulevad ka igapäevaelus kasuks. Ilmselt kõlab uskumatult, aga olen aru saanud, et teise inimese kuulamine on üks kõige keerulisemaid ülesandeid. See vajab pidevat harjutamist ja püüan seda teha ka väljaspool tööd. Olen õppinud iseenast rohkem jälgima ja analüüsima ning tahaksin mõelda, et psühholoogiaalased teadmised aitavad mul hoida oma vaimset tervist.

Olete ka meie kooli vilistlane. Kuidas mäletate teie gümnaasiumiaastate jooksul koolis töötanud psühholoogi?

Minu gümnaasiumiaastate ajal oli psühholoog koolis küll olemas, kuid kokkupuudet temaga oli väga vähe. Mäletan vaid seda, et tema ruum oli klassi 141 kõrval ja sinna ei sattunud ma vist küll mitte kordagi. Mulle tundub, et siis veel püüti psühholoogi juures käimist vältida, sest täpselt ei teatud, mida üks

psühholoog teeb ja olid teatud eelarvamused. Hetkel ei meenu mulle ka ühtegi üritust, kus psühholoog oleks olulist rolli mänginud. Praegu on selles mõttes olukord kindlasti palju parem, psühholoog on oluliselt rohkem igale poole kaasatud ja paistab, et ka õpilased on teadlikumad vaimse tervisega seotud probleemidest ja nendega tegelemise vajadusest.

“

Minu kooliajal püüti psühholoogi juures käimist vältida

Millega teie väljaspool tööd tegeleda meeldib?

Olen tegelikult ka Tantsutaldades rahvatantsujuhendaja. See on ilmselt minu kõige suurem hobi, mis on samas ka töö. Ma veedan suurema osa oma vabast ajast siin juhendam ja tantsimas.

Ja sellepärast otsustasitegi siia ka õpilasnõustajana tööle tulla?

Jaa, siin on väga kodune ja mõnus olla. Vastuvõtt on hea nii õpilaste kui ka õpetajate poolt, väga hea seltskond. Tööandja suhtub Treffneris töötajasse teistmoodi, hoolivalt. Töötaja on väärtustatud ning tema heaolu eest hoolitsetakse. Mõnes teises töökohas ei ole see nii suure tähtsusega kui siin.

KES ON KRISTOFER ROBIN KÜTT?

KÄTRIIN AVALAID

Seekordses Miilangus on meil võimalus tutvuda 10.d klassi õpilase Kristofer Robin Kütiga.

Kas su nimi on pärit Puhhi raamatust? - Ei ütleks, et mu nimi on pärit Puhhi raamatust, aga see on mind palju mõjutanud sellest ajast alates, kui hakkasin aru saama, mis juttu mu ema mulle õhtuti loeb.

Millega sa vabal ajal tegeled? - Vabal ajal teen trenni, olen sõpradega, kui aega jääb, siis õpin ka.

Kuidas sa balletini jõudsid? - Balletini jõudsin naljakal kombel läbi ajaleheartikli, kus otsiti neljanda klassi lõpetanud poisse Vanemuise Tantsu- ja Balletikooli. Otsisin sellel

ajal endale trenni ja naljaga pooleks läksin koos vanematega sinna n-õ proovitreanni. Seal võlus mind tants nii väga ära, et selle juurde ma ka jäin.

Kuidas sa Lottemaale tööle said? Mida sa seal teed? - Lottemaale sain tööle läbi kooliõe, kes soovitas seda kohta lähedaks suvetööks. Peale castingut, kus pidime enda parimaid külgi näitama, sain teada, et see suvi olen seal Lotte sõbra Bruno rollis.

Mis on su lemmik asi Treffneri juures? - See, et inimesed jõuavad siin kõike teha. Samal ajal kui õpitakse nii hästi kui võimalik, jõuavad õpilased korraldada ja osaleda erinevatel üritustel, mis teevad koolis käimise lähedaks.

Kas sa abielluksid pigem Kristjan Jaak Petersoni või leivaga? - Krist-

jan Jaak Petersoniga abielludes kardan, et minus pettuks Hugo Vaim, aga heast leivast ei ütle kunagi ära.

Mida soovitad järgmise aasta rebastele? - Kui te sisse juba saite, siis saate kuidagi läbi ka. Tunnis kaasa töötades ei pea kodus väga pingutama. Pidev töö perioodi vältel tagab edu arvestusel!

AUTOR: ERIK HÕIM

PEIDETUD AARDED KOOLIKOTIS

HELENE MARIA KIKAS

Kevade eel piilusime päikeselise ja särasilmse 11.c klassi õpilase Krislin Elise Fjällräveni, ilmselgelt treffneristide seas populaarseima kotifirma rohelisse koolikotiti. Kuna Krislin on üks ütleмата värvikas neiu, siis ei tulnud ükski leid üllatusena.

Esimesena võttis Krislin välja lusika. Kuna ühekordsete plastlusikate kasutamine on Treffneris langev trend, siis tundub üks metall-lusikas koolikotis täiesti tavalise esemena. Kris-

linil aga ei olnud ainult üks lusikas, tal oli neid tervelt kolm ja veel erinevates suurustes. Paar numbrit tagasi võis lugeda artiklit, kus kirjutati terve värske kurgi avastamisest. Seekord leidsin Krislini kotist pooliku kurgi. Olen ka teistel treffneritidel koolis kurke näpus näinud. On see siis hoopis uus ja tõusev trend? Aardelaekast tulid välja ka paar teibirulli, kusjuures üks neist oli vikerkaarvärviline. Kindlasti ei puudu Krislini koolikotist ka üks joogaraamat ja tumesinine metalne küünelakk, mis on nii mõnelgi korral leidnud kasutust ka keset tunnitööd. Leidude üheks pärlik on suurte numbrite ja klapiga telefon, mis oleks veel küm-

mekond aastat tagasi olnud paljude kooliõpilaste unistus. Teiseks pärlik on hunnik kommikaelakeesid. Nii klapiga telefoni kui ka kommikaelakeesid kasutab Krislin päris reaalset oma igapäevaelus ning samuti jagab alati väga lahkelt kõikidele tahtjatele oma kaelast komme.

AUTOR: HELENE MARIA KIKAS

BELGIA EHK KUUE EURO EEST LAPSİKUST

HELENE MARIA KIKAS

Seekordne Erasmus+ T.E.A.M projekt tõi belglased Eestisse ja viis HTG õpilased Belgiat avastama. Kuigi nende riikide vahel on vaid kolm tundi lennusoitu, on nii koolikultuur kui ka Belgia õpilaste käitumislaidid kodumaistega võrreldes hoopis teised.

Belglaste külaskäigu ajal alustasin nimekirja, kuhu märkisin üles erinevusi, mida mina ise märkasin, aga ka belglased täheldasid. Siinkohal on paslik utsitada teid kõiki vahetusõpilaste programmides osalema, sest kogemustepagas, mille kaasa saab, on tõesti rikkalik.

“Rööprähklemine pole vist belglaste geenidesse jõudnud.

Lääne-Euroopast põhjamaale Belglased sattusid siia võib-olla et kõige õigemal ajal selle aasta jooksul. Esiteks oli käimas Eesti 100 sünnipäevanädal, teiseks oli aasta kõige lumisem ning külmem aeg. Kakskümmend miinuskraadi on belglaste jaoks väga ekstreemne, sest kui nende riigis peaks

juhtuma nii, et on külma viis kraadi ning väike lumekirde maas, siis liiklus ja elu jäävad justkui seisma. Niisiis viisime oma sõbrad Taevaskotta Eestiloodust ja kargust nautima. Lõunapausi ajal pakkusime neile hommikul küpsetatud viineripirukaid, mille peale tegid belglased suured silmad, sest nemad ei tee kunagi ise kodus selliseid „väikseid snäkke“. Järgnevatel päevadel oli sarnaseid üllatunud nägusid veel nii mõnelgi korral näha.

Üllatusmomendid

Esimesel koolipäeval Treffneris, kui Vivaldi mandoliinikontsert mängima hakkas, sattusid belglased lausa segadusse ja küsisid veel mitu korda üle, kas see tõesti ongi meie koolikell. Nende koolis täidab koolikella funktsiooni põhimõtteliselt tuletõrjealarm. Lõuna ajal sööklas küsis keegi, et miks need õunad pruunid on. Seda kuuldes mõtlesin, et kus vati sees nemad küll elanud on. Linnas ringi jalutades täheldasime ka seda, et belglased kõnnivad tunduvalt aeglasemalt kui meie. Kui siis ühe Belgia tüdruku käest küsisime, et miks te nii aeglaselt kõnnite, siis saime vastuseks: „Aga me ju räägime samal ajal.“ Rööprähklemine pole vist belglaste geenidesse jõudnud.

Ellujäämiskursus

Belgia projektinädal ise oli üks tohutul rikastav kogemus. Minu jaoks oli kohe esimene öö vahetuspäras veidi šokeeriv. Elumajades on nii, et vannitubadel ei ole lukke. See on seal niimoodi igas majas ja iga vannitoaga. Samuti on nii mõneski peres kombed, et maja esimest korrust kоекtake, aga ülemine korrus on täiesti kütteta. Esimesel ööl magasin kolme paksu teki, kampsuni ja väikse radiaatoriga voodi kõrval ning siis ka veel lõdisesin külmast.

Kuus eurot lapsikust

Lõunad väikse linna Waregemi koolis olid alati omamoodi. Üks koolilõuna maksab nende koolis kuus eurot. Samas kui terve aasta koolis lõunat süüa, siis on ainult viis eurot! Kuigi jah, selle raha eest saab päriselt ka lõputult toitu juurde küsida ja salatibaarist ükskõik kui palju salatit taldrikule kühveldada. Kui küsisime: „What if they run out of food?“ Siis vastati: „They never run out.“ Ja nii ongi. Samas on selline meetod belglased täiesti ära hellitanud - koolisööklas üle laua sõbra näkku suust vee pritsimine on nende jaoks okei. Täiesti puutumata muffini taldrikule laiaks litsumine on okei. Sellist lapselikkust ja kasvamatust nägime seal päris palju.

Seal oli hea, kodus on parem

Kuigi tundub, et see siinsamas Euroopas asuv riik on nii lähedane, siis võib Belgia tegelikult kohati väga kaugeks jääda. Peale nädalat tohutul hulgal friikate sisse kühveldamist (kuigi mulle kinnitati, et nad ei söö kogu aeg friikartuleid, siis arvan endiselt edasi, et söövad ikka küll) ja nende alkoholipoliitika pealtnägemist (päevas mitmes baaris nii mõnegi õlle joomine ja igaõhtune sõpradega vahuveini pruukimine on noorte jaoks täiesti tavaline), tuleb ikka koduigatsus peale küll. Seda põhjamaist intelligentsust, mis siin HTG seinte vahel nii harilikuna näib, hakkasin seal 1700 kilomeetri kaugusel tõsiselt hindama.

PILT: AUTORI ERAKOGU

Gent: vaatamata ilmale tegi see linn meid väga rõõmsaks.

MEIE VIIMANE VIGADE PARANDUS

SANDRA VÕSASTE

Teie ees on kaheksa 12.e klassi õpilase ühispöördumine. Tasapisi jõuab meie jaoks kätte viimane aeg kooliasjades sõna sekka öelda, kolme aastaga on kogunenud nii mõndagi. Käesolevat artiklit ei tasu käsitleda kui otsest tegevuskava, vaid ideede-nõuannete kogumikku ja vaadet tulevikku. Kõik artiklis seisvad mõtted on reaalsest vestlusringist.

Kas lihtsalt prestiiž...

Kas Treffner on hea seepärast, et siin saab head haridust või seetõttu, et siia tulevad võimekad õpilased? Siia kooli tõmbavad kõrged eksamitulemused ja kooli hea maine. Selle kujundajad on rahvusvahelised olümpiaadivõidud, õpilasfirmad ning vana hea Mauruse kooli aura, meie pikaajalised traditsioonid. Traditsioonide taha ei tasu aga pügeda, kui kõne all on uuenduslikkus. Meil on jäigalt paika pandud õppekavad, kus valikainetel on mängida minimaalne roll, süsteemist kramplikult kinnihoidmine kajastub vahel õppesüsteemis,

mõnikord tundide sisus, peaaegu alati puudumiste kontrollis. „Kui meie kool oleks erakond, oleks see EKRE,” sõnas üks vestlusringi abiturient. Vastandiks võiks tuua näiteks Poska kooli, kes tundub uuenduste ning õpilaste valikuvabaduse koha pealt esirinnas olevat. Kui kool ei jõua kiire maailma ja muudatustega kaasas käia, hakkab ta varem või hiljem maha jääma.

...või hoopis eeskuju?

Kui võtaksime kasutusele midagi innovaatilist, ning seejärel ka tõestaks, et uus meetod on tulemuslik, järgneksid teised kindla peale. Õpilaste arvamust võiks päriselt ka rohkem kuulata - keegi teine ei näe süsteemi sama nurga alt nagu meie. „Koolil võiks olla nii palju usaldust õpilaste intelligentsi, et nad saavad riigieksamitega hakkama ka siis, kui õppesüsteemis midagi julgemat proovida.” Praegu tundub, et kool kardab, et uusi asju proovides vajuks vana ja endiselt kuidagi toimiv süsteem kokku.

Lõpueksamite lõputu jant

Praegustele abiturientidele tundub, et meid võetakse vaid kui investeringut. Vaja on tulemusi, et teha koolile reklaami. Lõpueksamite suhtes pannakse peale tohutu pinget, tekitatakse sundus. See kutsub tegelikult esile hoopis trotsi, eriti nendes, kes ülikoolis juba sees on. Eksamitulemuste paremusjärjestus on küll põhiline, mille alusel kooli võrreldakse, kuid kas meil tõesti muud ette näidata ei ole? Probleem on siinkohal üldisem - kuidas oleks

õiglane gümnaasiume omavahel võrrelda? Miks ei koostata neist ülikoolidega sarnaseid võrdlusi, kus võetaks lisaks eksamitulemustele arvesse ka õpilaste rahulolu, edasiõppijate määra jne?

HTG võiks kasutada oma staatust küsimuse üldiseks tõstatamiseks - ilmselt mõistavad ka teised kooli(-juhi)d, et praegune süsteem on küll sobilik ajakirjandusele kõlavapeal-kirjalisteks lugudeks, kuid tegeliku pilti haridusmaastiku kohta ei anna.

Puudumised, hilineb

Enamik õpilastest passivad tundides telefonides, tegelevad kõige muu kui käsitletava materjaliga ja vaatavad kõõrdis pilguga neid väheseid, kes õpetaja iga sõna protokollivad. Käime tunnis vaid selleks, et puudumist kirja ei saaks. Kui on võimalus ilma liigsete küsimusteta ära nihverdada, siis seda ka tehakse. Tulemused selle käes justkui ei kannataks - tööde hindend on sama head või ehk paremadki neil, kes materjali väljaspool tundi ning väiksema ajakuluga ise omandavad. Huvitavatesse tundidesse tullakse ikkagi kohale. Ajaloos oli klass alati rahvast täis, kuigi hinne ei pruukinud eriti oluline olla. „Repressioonidega asja ei paranda.” Pidevatel vastamistel ja rasketel arvestustel pole mõtet, kui materjali õpilase jaoks huvitavaks ei tehta või muu valdkonnaga ei seota. Üks meist sai kunsti arvestusel viie, kuna suutis maali väga põhjalikult kirjeldada, kuigi tegelikult polnud seda kunagi näinudki. Selge näide, et karmi kor-

raga ei pruugi kaasneda mitte head teadmised, vaid tarbetu õppimine. Meile räägiti juba enne sisseastumist, et Treffner harjutab meid ülikoolisüsteemiga - kas seal ei käi asjad mitte nii, et oma asi, kas tahad loengus olla või mitte, vaatad ise, kuidas õpitud saad? Loomulikult ei saaks sellist asja lubada 10. klassis, kus süsteemiga harjumine niigi aega võtab, kuid abituriente võiks juba niipalju usaldada küll. Ja veel... - hilinejate nõiajaht. Kui keegi jääb hiljaks ning põhjendab ennast näiteks bussi hiline misega, leitakse veel aega noomimiseks ning nenditakse, et „sellega peab arvestama, siis tuleb varasemale bussile minna...”. Nii otsustab hilineja järgmine kord üldse mitte tulla.

Kui meie kool oleks erakond, oleks see EKRE

Juhtkonna suhtumine

Juhtkond, täpsemalt õppealajuhataja ja direktor, on õpilaste jaoks väga kauged ja eraldatud. Esimest lausa kardetakse - tema kabineti uksele koputamist lükatakse edasi nii, kuidas võimalik. Direktor ei näi õpilastega usalduslikust suhtlemisest samuti väga hoolivat - meil on veel selgelt mees selle õppeaasta sügis ja Stuudiumi tulek. Direktorilt Miilangu jaoks kommentaari võttes ütles ta, et ei tea, mõtleme veel, midagi ei ole kindel ja niipea ei juhtu. Nädal hiljem teatati õpilastele, et jah, Stuudium tuleb, kõik on juba sisse seatud. Kas direktor ei olnud tõesti muudatustega kursis või õpilasi ikkagi ei usaldata? Riigijuh- timises tahavad kõik läbipaistvust,

miks peaks koolis teisiti olema?

Meil on ju ümarlauad, kuid need meist, kes seal osalenud on, mäletavad selgelt, et enamasti koosnes see juhtkonna seletustest, miks mitte midagi teha ei saa. Õpilaste ettepanekute peale on siiski ka mõeldud. Suurt rõõmu tegi meie vanapaberikasti tekitamine, niimoodi põhimõttelised muutused alguse saavadki. Mis puutub õpilaste-juhtkonna suhetesse, siis praktiliselt ainuke aeg, kus me juhtkonna liikmeid näeme on siis, kui on vaja hilinejaid või kohvijoojaid noomida. Poska kooli direktor käivat õpilastega näiteks lõunalauas juttu ajamas... Oleme veendunud, et pikas perspektiivis on ideede jagamine kasulik ka kooli arengule. Ehk peaks olema Miilangus juhtkonna veerg, kus härra Ojaveer ja proua Punga räägiksid või kirjutaksid päevakajalistel teemadel? Selleks peab olema aga valmisolek mõlemapoolseks aususeks ja heatahtlikkuseks.

Õppesüsteem ja üldisemad tähelepanekud

Oleme märganud, et Treffneri viistlaste hulgas on küll palju teadlasi ja spetsialiste, kuid juhte on siinsetest pingiridadest sirgunud käputäis. Selline jaotumine iseloomustab ka meie õppesüsteemi - endiselt natuke nagu 8-5 tööpäev, mis ei õhuta iseseisvusele ega loovale mõtlemisele. Nagu õpetaja Ristiki vi kunagi mainis - kontrolltöö formaati ei kohta kusagil mujal elus, ainult koolis. Koolisüsteem peaks liikuma ühes suunas tööturuga - üha enam levivad paindlik graafik, kaugtöö jms. Ülesanded saavad ikkagi täidetud, inimene saab lihtsalt ise planeerida, kunas millega tegeleda. Näiteks, kui õpilane ja õpetaja on ühel meelel, et eesti keele grammatikareeglite kordamine pole õpilase jaoks vajalik, võibki ta lausa regulaarselt tunnist puududa ning

selle asemel hoopis arvamuseartikli analüüsi esitada. See olukord on võetud õpetaja Soodla tunnist, sama meetodit võiks rakendada ka mujal. Teadaolevalt vestles õpetaja Seevri õppeaasta alguse poole nende õpilastega, kes on aktiivsed nii koolitöös (nt olümpiaadidel) ning hõivatud ka mitmete muude projektidega. Nimelt uuris ta, et kas kokkulepped ja järeleandmised puudumiste osas teeksid olukorra lihtsamaks. Siinkirjutaja arvamus oli, et päris kindlasti teeks, seejuures ei väheneks mitte ülesannete hulk, vaid kohalkäimise kohustus.

Mõtteid ainete tõhusamaks muutmisel

Informaatika - humanitaaridel on kaks kursust, aga Wordi ja Exceli õpetused annaks kenasti ühele kursusele tõsta, tunnis jäigi intensiivsust vajaka. Nii oleks aega ka tänapäeval üha olulisema, programmeerimise algõpetuse andmiseks. Füüsika -nähtavasti pole rahul mitte ükski suund, kuid olukord on juba aastaid samasugune ning kõik sellega leppinud. Jääb mulje, et reaalsed ja looduslapsed teevad omast tarkusest nii palju, kui oskavad, ja mingit erilist õpetust ei saa, humanitaarid ei saa enamasti lihtsalt aru, mida seal tunnis tehakse. Siinkohal oleks kindlasti abiks, kui kooli juhtkond õpilastelt nõu küsiks, mida nad sealt tunnist rohkem ootavad.

Kurikuulus kunstiajalugu - mõneti tundub, et kõva drilliga saame kõik endale eluaegsed kunstialased teadmised. Kui hakata aga järele mõtlema, siis enamikel on arvestuseks pähetuubitud 15-st teemast ajusopis alles vaid mõni autor ja teos, samuti on stiilid meeletu lühiajalise õppimise pärast kärmed segi minema. Siin aitaks õppeainete tugevam lõimimine - tarbetu on tuupida pähe vaid nimesid ja sajan-

“ Kuidas oleks õiglane gümnaasiume omavahel võrrelda?

käib väljaspool kooli regulaarselt psühholoogi juures. Kuigi meil on nüüd lausa kaks abilist, teevad kaa-
sõpilaste kogemused murelikuks. Nimelt on mitmel korral jõudnud psühholoogile räägitud jutt mingil viisil juhtkonnani ning siis mitte enam selleks, et abi pakkuda, vaid, et etteheiteid teha. Ka üksikjuhtumid kaotavad usalduse ning psühholoogi tugi oma mõtte.

Ka toitumine on osa tervisest! Kui-
gi mõnele pirtsakamale võib meie koolisöökla liiga strooganovine tunduda, on Toidutorni kohta ka palju head öelda. On näha, et püütakse pidevalt areneda ja katsetada - vaikselt lisanduvad toitu uued maitset, nüüd saab ka salatit vabalt tõsta.

Keda kiidame?

Treffneris leidub õpetajaid, kelle kohta saab öelda: jah, tema teebki nii, nagu on hea!

Mari Jõgiste suudab võrdlemisi spetsiifilise õppeaine lähedale tuua, ise praktiliselt asju läbi proovides on võimalik ka abstraktset kunsti paremini mõista. Ainega suhetumisele aitab kaasa ka tema enda avatud, sõbralik ja üleüldiselt välja-
poole olek.

Helen Köhleri tunnis tahavad õpilased käia, sest ta ise tahab seal olla. Ta tööpoolest hoolib - eelmisel kevadel tundis ta siiralt hõrenenud ridade pärast muret, et miks enam kohal ei käida ning mida ette võtma peaks. Ta lööb õpilased tihti mugavustsoonist välja - segab rühmi, lau-

sa sunnib omavahel suhtlema ning mis on äärmiselt sümpaatne - istub alati arutelude ajal ka ise mõne grupi juurde. Mainimata ei saa jätta ka 11. klassi kevadel läbi viidud õpilaste koostatud ingliskeelseid linnaekskursioone, kus harjutamiste käigus ta äärmiselt veenvalt inglise turisti etendas...

Andre Pettai on tunnis tihtipeale keegi, kes lihtsalt juhib teemakohast arutelu. Ta suudab luua õpilastega suurepärase suhte, suurt rolli mängib selles meie arvamusel küsimine, samuti on kiiduväärne tema entusiasm igasuguste lisamaterjalide, nt filmide osas. Ühtlasi jagab ta meiega sama muret - õpilaste tasemed on klassisiseselt väga erinevad. Mõni vajaks veel põhiliste aastarvude ülekordamist, teine aga sooviks jõuda sügavale teema tuumani. Mõlemad pooled on ühte meelt: aitaksid tasemerühmad. Idee poole tasub püüelda.

Aimar Poom vääriski kiitust juba ainuüksi petankiraja eest. Ta tunneb õpilaste tervise vastu väljaspool tunde huvi, pannes näiteks probleemsematele südamele, et nad kasvõi jalutamas käiksid. Kui öelda talle, et „õpetaja, vabandust, ma ei jõua täna kehalisse,” siis võtab ta sult ausõna, et kodus zoo hüpenöörihüpet teeksid. Ta ei pelga kaasata õpilasi õpetamisse - kui keegi teab näiteks mõnd head jõuharjutust, palub ta selle ette näidata ning loomulikult proovib ka ise.

Kristiina Punga pole küll meie klassi õpetanud, kuid see töö, mille ta eelmisel aastal humanitaarpraktika jaoks ära tegi, oli märkimisväärne. Privileegi saada praktilisi kogemusi ERMis, Rahvusarhiivis ning Kirjandusmuuseumis ei tohi võtta iseenesestmõistetavana. Õpetaja Punga ise oli aga alati kohal, et nõu anda ning tundis siirast huvi

ka meiepoolse tagasiside vastu, et järgmine aasta veelgi paremini organiseerida.

Helgi Pähno on hea näide sellest, et õpilastele meeldimiseks ei pea olema 30-aastane. Lisaks särtsakale olekule on õpetajal oskus kõik puust ja punaseks selgeks teha, selle saavutab ta osaliselt nimepidi tahvli ette kutsumisega, siis on ju kindel, et ikka oskame. Alati, kui tõstad käe ning ülesande lahendamisel abi palud, on ta valmis sinu juurde tõttama. Erilist kiitust väärrib ka vabaaine KE4, kus keemia lausa imepäraselt bioloogiaga kokku jõuab.

Erilist kiitust väärrib **Toidutorni teenindaja Maarja** - ta mäletab nimesid, toiduvalikut ning kui vähegi võimalik, tulevad kõik kokatädid toidu varieerimise osas vastu.

“ Humanitaarsuunda astumine ei peaks kogu eluks määrav olema

Õpi teistelt

Õpetajatel on vist lausa kohustus aeg-ajalt kolleegi tunde külastada - sedasama võiks rohkem rakendada ka juhtkondade puhul. Pärast õpetajate sügisest Hollandi-reisi leidis mõni üksik õpetaja, kes seal nähtud meetodeid kasvõi osaliselt katsetas või neist klassile jutustas. Loomulikult - haridus ei peaks olema eksperiment, küll aga ootavad õpilased, et neid rohkem usaldataks ning arvamus kuulda võetaks.

“ Praegustele abiturientidele tundub, et neid võetakse vaid kui investeeringut

deid, juurde peaks oskama rääkida, miks mõni stiil arenes, kuidas see näiteks poliitilistest sündmustest mõjutatud oli.

Loeb ka pedagoogi suhtumine. Hea näide on Kerli Orav-Puurand - isegi, kui sinu suhted temaga mingil põhjusel kõige paremad pole, tuleb ta abi küsimise peale alati ning selgitab ülesannet personaalselt, sõrmede, varvaste ja saba abiga, kui vaja. Samas on nii humanitaar- kui loodusainetest vastupidiseid näiteid.

Vabaained

Leiame üksmeelselt, et riiklik õppekava on treffneristile ilma väga suure pingutuseta jõukohane ning seepärast võiks tõsta õpilaste enda valikuvõimalust ainetes osas - kes soovib, võib läbida lisaks kunstiajaloo kursused, samas võiks pak-
kuda ka uuenduslikumaid valikaineid. Jah, vabaainete võimalus on olemas, ent huvipakkuvast osast võt-
maks peaks 8 tundi järjest koolis olema. Seda aga paljud ei jaksa ja nii lisatarkustest loobutaksegi.

Julgeme väita, et valikainete osakaalu tõstmine vähendaks puudumisi, õpilased saavad ju tegeleda sellega, mis neid huvitab. Kirjeldasime juba enne, kuidas põnevates ja sisukates tundides on kõik isegi ilma erilise sunduseta kohal. Teiseks tõstaksid valikained ka keskmist hinnet, põhjus on sama - elu on näidanud, et kui on huvitav, viitatakse ka pingutada. Kolmandaks, humanitaarid tunnevad end tihtipeale reaalainetes mahajäänutena. Humanitaarsuunda astumine ei peaks kogu eluks määrav olema. Siinkohal suudaksidki keemia või füüsika lisakursused olukorda tasakaalustada ning suundadevahelist ebavõrdsust ühtlustada. Võrdse-

mad valikained kõigile ei muudaks kõiki suundi üheülbasteks, hoopis mitmekesisaks õpilaste võimalusi! Koostöös kooliga võiksid õpilased ise ka juhendaja leidmisel aidata, kui koolis kedagi sobivat ei peaks leiduma. UPT-dega koolivälise juhendaja süsteem ju toimib.

Meie tervis

Iga õppeaasta alguses küsivad kehalise õpetajad, kus trennis kõik käivad, ent iga aasta on ka mõni aktiivne sportlane vähem. Põhjuseks enamasti, et kooli kõrvalt enam trennisaali ei jõuta. Vähemalt on meil pallimänguringid. Isegi, kui õpilane lõpetab kooli pärast professionaalsel tasemel võistlusspordi, ei kao soov enda tarvis treenida. Kool võiks sõlmida lepingu mõne suurema kesklinna jõusaaliga. Liikmemaksud on tihti üsna krõbedad, kuid tõenäoliselt oldaks nõus näiteks Treffneri erihinna kehtestamisega, liikmeid tuleks ju korraga palju juurde.

Vaimse tervise pool on samuti murettekitav. Märgatav osa inimestest

HOMMIKUJOOKS? TÄNAN, EI!

TRISTAN ROOSIPUU

Ilmselt ei kahtle keegi tõsiasjas, et jooksmine on inimesele kasulik. See hoiab vormis, tugevdab immuunsüsteemi ja luid, on tõhus relv stressi ja vananemisega võitlemiseks ning aitab parandada enesehinnangut. Ning mis õpilaste jaoks kõige tähtsam – see on täiesti tasuta!

Kui avanes võimalus eksperimendi käigus hakata hommikuti jooksmas käima, võtsin väljakutse meelega vastu. Eesmärgiks sai seatud joosta

vähemalt 30 minutit viiel hommikul nädalas.

Ümberkorraldused

Kuna tühja kõhuga ei soovitata jooksmas käia ning pärast söömist tuleks enne jooksmas suundumist oodata vähemalt tund aega, et keha jõuaks suurema osa toidust ära seedida, tuli seada äratuskell varasemaks. Niisiis hakkas minu päev pihita suisa kella viiest. Et magada igal ööl vähemalt seitse tundi, tuli mul nüüd minna magama hiljemalt kell 22:00! Keskkooliõpilase jaoks on see peaaegu et võimatu katsumus.

Raskused

Eksperimendi paar esimest päeva möödusid suuremate probleemidega. Olgugi et unetunde kogunes soovitus vähem, ei olnud hommikul ärkamine üle jõu käivaks katsumuseks. Kerge hommikueine, jooksuvarustus selga, tossud jalga ja minekuks valmis. Kuid nagu võis ka oodata, muutus uni iga päevaga üha magusamaks. Neljanda päe-

Kestus: 21 päeva
Eesmärk: 15 hommikujooksu
Tulemus: 9 hommikujooksu
Läbitud distants: 48,70km
Aeg: 3:08.10

va hommikul ärgates oli väljas valge ning kellal seisis 07:15. Kahjuks ei jäänud see kaugeltki ainsaks päevaks, mil ärkamisega tuli kurja vaeva näha. Igal hommikul lükkusid äratuskellad viimse piirini edasi ning nii mõnigi päev pidi pingutama, et ilma jooksmas käimatagi õigeks ajaks kooli jõuda. Ja kohe kindlasti ei tulnud kasuks ka teadmine, et väljas valitsevad miinuskraadid ning külm tuul.

Tõeline katsumus

Kui algselt seisis väljakutse selles, kui palju ja kui kiiresti ma joosta suudan, siis tegelikkuses oli kogu katsumus milleski hoopis lihtsam – kas suudan õigel ajal voodist välja saada või mitte. Kui juba jalul, möödusid ka kilomeetrid märkamatult. Kas ma täheldasin enda juures energiataseme ja enesehinnangu hüppelist tõusu, immuunsüsteemi tugevnemist ja stressi kadumist? Ei ütleks. Kuid ma võin öelda, et sain siiski targemaks – hommikujooks pole minu jaoks!

Halb õnn: ilusad ilmad jäid neil hommikupoolikutel kahjuks haruldaseks nähtuseks.

AUTOR: TRISTAN ROOSIPUU

MEES NAGU KALJU

Mihkel Ruudu (12.d) puhul on tegemist tuli hingelise sportlase, ajaloo huvilise taaskehastaja ja abivalmi toitumisspetsialistiga.

HEIDO NÕMM

Mihkel! Nagu ilmselt mu sõbrad ja tuttavad juba vabal ajal teavad, on suur osa mu tegeled? vabast ajast pühendatud jõutõstmisele, millega tegelen professionaalsel tasemel juba neli aastat. Tegemist on spordiga, mis koosneb kolmest alast: kükist, lamades surumisest ja jõutõmbest. Samuti olen huvitatud ajaloost ning tegelen väikest viisi taaskehastamisega.

Jõutõstmine pole Eestis just väga populaarne, kuidas sa sellise ala peale satustid? Olen väikesest peale olnud võistlushimuline ja täis tahet teistest tugevam olla. Kui sõber mind kaheksandas klassis trenni kutsus, avastasin, et see tuleb mul väga hästi välja. Sellest ajast saadik naudin selle spordialaga tegelemist väga. Leian, et see ongi elus tähtis - tuleb osata protsessi nautida, muidu pole asjal mõtet.

Räägi võistlustest. Esimesel jõutõstmise võistlusel osalesin kaks kuud pärast treeningutega alustamist ning sellest ajast saadik olen aktiivselt võistlustel osalenud. Suurimateks saavutusteks pean 2016. aasta Euroopa meistrivõistluste pronksmedalit ja eelmisel aastal lamades surumise MMil ja jõutõstmise MMi võidetud hõbemedaleid. Nüüd olen aga esimest aastat juuniorite vanuseklassis, seega on konkurents tihe-

dam ja medalitulemusteni raskem jõuda.

Mis on kõige tähtsam tippsportdiga tegelemise juures? Kui rääkida jõutõstmisest, siis on jõu ja lihasmassi kasvatamise juures kolm tähtsat asja. Trenn - sellega tegelen kolm korda nädalas. Õige toitumine - päevas on vaja kätte saada kindel kaloraaž, mis minu puhul on 4000 kcal kandis. Selles veendumiseks valmistan ise ja süüa päevas 6 einet. Minu hommikusöök sisaldab näiteks nelja muna, kaerahelbeputru ja banaani. Olen loobunud nisutoodete ning lisatud suhkruga toodete tarbimisest. Väga tähtsal kohal on ka magamine - ööpäeva jooksul tuleks vähemalt 8-9 tundi und saada.

Väidetakse, et tippsportlõhub tohutul määral sportlase keha. Millised on sinu mõtted selle väite osas? Targa treenimise, hea tehnika ja treeneri käe all on võimalik väga pikalt tippsporti teha. Suurepärase näitena võib välja tuua 74-aastase Mihkel Lauritsa, kes on pikka aega jõutõstmisega tegelenud ja on sellest hoolimata väga hea tervise juures (M. Laurits tuli 2014. aastal ka maailma-meistriks - toim). Isiklikult oma tervise pärast ei muretse, usun, et mõistlikult sportides ei ole midagi karta.

Kuidas tuli mõte loobuda nisu- ja suhkrutoodetest? Minu spordialas mängib märgatavat rolli kehakaal ning pärast nelja aastat massi kogumist olin saavutanud enda tippmassi 110 kg. Ühel hetkel aga mõtlesin, et ilma lisamassita on ka võimalik tipptasemel sporti teha ja seega 105 kg juures loobusin kõikidest lisatud suhkruga ja nisutoodetest. Selle tulemusena võtsin nelja

kuuga alla 15 kilogrammi ilma trenni hulka suurendamata. Kaalulangetamine ongi paljuski mõttetöö kinni - tuleb olla vaimselt tugev, et vastuvõetud otsused ellu viia. Pärast mõnenädalasi katsumusi muutuvad raskused harjumuspäraseks igapäevaelu osaks, millele enam suurt tähelepanu ei pööra. Tagantjärele võin kindlalt öelda, et tänu oma toitumisharjumuste muutmisele on suuresti paranenud ka mu keskendumis- ja mõtlemisvõime.

Hiljuti käis ajakirjanduses läbi arutelu, kas restoranid peaksid oma menüüdesse lisama info toiteväärtuse kohta. Mida arvad sina? Igal juhul pooldan seda, et toiteväärtus menüüdes kirjas oleks, kuid samuti võiks kirjas olla, mida täpselt on toidule lisatud. Kasvõi salatid meie enda koolis - vastupidiselt ootustele on nendesse lisatud märgataval hulgal suhkrut.

Tekkis küsimusi tervisliku toitumise või trenni tegemise osas? Peata Mihkel kooli peal ja ta vastab suurima heameelega Su küsimustele!

Kas ja mil määral peaks kooli õppekava käsitlema tervisliku toitumist? Igal juhul peaks. Bioloogia tunnis läbivõetu on väga üldine ja ei ava piisavalt õige toitumise põhitõdesid. Tippsportlasena on minu jaoks tegemist võrdlemisi elementaarse teemaga, aga koolikaaslastega rääkides tuleb selgelt välja, et leidub õpilasi, kes ei pruugi teemaga üldse nii hästi kursis olla.

Mis on sinu lemmiktoit? Isetehtud banaani-pannkoogid või bataadipannkoogid seente ja peekoniga. Hiljuti on hakanud väga meeldima ka ahjukartul.

Suvi on lähenemas. Kuidas enne rannahooaega kaalust alla võtta? Vältige suhkrut, niisugahu, suhkrustatud jookke. Päevas võiks kindlasti olla vähemalt neli toidukorda, millest hommikusöök on väga tähtsal kohal. Samuti tuleks vältida olukorda, kus korraliku lõunasöögi asemel näksitakse ühte-teist ning lükatakse peamine söök õhtusse, mil tühja kõhu tõttu enam hästi ei hoomata, kui palju süüakse. Selle tulemusena võib päevase kaloraaži kergesti ületada ja omakorda ei teki enam hommikul isu, kuna keha on juba energiat täis. Kaalust alla võtmisel mängib väga suurt rolli ka regulaarne ja korralik unerütm.

Eksamite ajal šokolaadi söömine on siis pigem ei? Pigem tõesti mitte. Eksamite ajal magusa söömise asemel soovitan pigem öö enne eksamit korralikult magada, hommikul hästi süüa ning sellest tuleneva energia peal töö teha. Magusainetest tulenev energia on lühiajaline ja ebaefektiivne. Isiklikult soovitan eelnevalt pigem tarvitada puuvilju või teraviljatooteid (nt pastat) - komplekssüsivesikuid, millest tulenev energia on pikaajalisem.

Ennist mainisid, et tegeled ka taaskehastamisega. Mis sind selle juures pealub? Taaskehastamise teeb põnevaks see, et taasatakse võimalikult täpselt konkreetse aja eluolud - lisaks mõõkade ja turviste läikima löömisele ömmeldakse ise vastavad riided ning luuakse erinevaid tarbeesemeid. Samuti võimaldab taaskehastamine mänguliselt uurida ajaloo perioode, mida kooli õppekavas väga süvitsi ei käsitleta (nt Muinas-Eesti või viikingite aeg).

Soovitused

Film: „That Sugar Film”
Raamat: „Lurich”, „Sinu parim vorm jõusaalist”

<=>

Koerad > kassid (Tervislikud) pannkoogid > vahvlid
Ananass pitsal: Jah

MITU ASJA ON MAAILMAS?

RONA BRITT LUUG

Pastakad, võtmehoidjad, kaarditaskud, riidekotid – mida kõike võib üks kohusetundlik olümpiaadihaist õpilane pärast võistlust koju tassida. Sellistel meenetel on tavaliselt emotsionaalne turunduslik funktsioon. Praktiline väärtus aga on lühiajaline või puudub. Seetõttu kipuvad võistlustelt kogutud pastakad ja helkurid pahahti toanurkadesse ja sahtli põhjadesse kuhjuma.

Vähese olümpiaadil käimiste kogemusega õpilaste olümpiaadidele ja võistlustele meelitamiseks on vaja pakkuda midagi enam kui lihtsalt võistlusmomenti ja väärtuslikku kogemust. Osalejatele jagatavatel nipsasjakestel on vaid lühiajaline praktiline väärtus, uhke vanema jaoks võivad need olla lapse edukuse sümboliks. Põhikooli lõpuklasside õpilasi ja gümnasiste tasuta asjakesed tõenäoliselt võistleva ei meelita, seda enam, et vanematel õpilastel on olümpiaadidel osalemine pigem iga-aastane traditsioon kui esmakordne kogemus. Võib vist ainult arvata, mitu tasuta saadud pastakat mõnel olümpiaadientusiastil ununenult kodus vedeleb.

Kuhu asjad lähevad?

Iseenesest ei ole ju suur vaev seisma jäänud pahna ära visata. Kuid probleemiks on see, et unustatakse ära visatud plastmassist asjakese teekond pärast prügikonteinerit. Ehkki nüüd on jäätmete sorteerimise olulisus lugematuid kordi inimestele selgeks tehtud ja loodetavasti on selle vajalikkus inimestele kohale jõudnud, siis umbes 10 aastat tagasi oli üldine mõtteviis hoopis teistsugune. Aastal 2008 hakkas Eestis kehtima uus kord, mille kohaselt ei saanudki enam kõike prügi ühte kohta visata, vaid pidi seda sorteerima hakkama. Ennekuulmatu. Internet kubiseb vihastest arvamuskirjeldustest ja lugematutest küsimustest stiilis „Milleks seda ometi vaja on?” ja „Kas prügiauto mitte ei kalla kõike prügi niikuinii kokku?”. Praeguseks tunduvad nende küsimuste vastused olevat pähe kulunud isegi põhikooli õpilastele. Selge on see, et prügi tootmine suureneb iga aastaga ja plastmassist masstoodang jätkusuutlikule eluviisile kaasa ei aita.

Minimalism

Meenete ja ebavajalike esemete tootmise-kogumise kahjulik mõju keskkonnale pole üllatav. Tegelikult on aga asjade rohkusel varjatud halb mõju ka meie enesetundele. Tänapäeval populaarseks saanud minimalistlik eluviis tõestab, et inimeste mõtted liiguvad tasapisi jätkusuutlike ideede praktiseerimise suunas. Minimalismi eesmärkideks on vähendada meie heaolu sõltumist materiaalsest omandist ja keskenduda iseenda arendamisele. Ilmselgelt on selle eluviisi eelisteks ka vähem väljaminekuid, rohkem aega endale ja teistele. Kogenumad

praktiseerivad minimalismi oma elu kõigi aspektide puhul – toitumine, riietumine, reisimine, kodu ja raha. Kõlab küll Y-generatsiooni klišeena, aga veidi uurides selgub, et trendil on tõepõhi all.

Kuidas probleemi lahendada?

Sellise mõtteviisi leviku valguses tekib mitu küsimust. Miks meil on vaja nii palju asju? Kas neid asju peab igal pool tasuta jagama? Võib-olla on veelgi tähtsam esitada viise sellise harjumuse muutmiseks. Tänapäeval, sotsiaalmeedia ajastul, tahaksin loota, et kasutame meile antud võimalusi veidi loovamalt. Miks peaksime tootma ja jagama logodega pastakaid ning märkmikke, kui võiksime oma üritusi ja ettevõtmisi promoda Facebookis või Instagramis? Olen kindel, et neis keskkondades levib informatsioon kordades kiiremini ja efektiivsemalt kui mistahes nipsasjakese abil. Sealjuures ei pea tootma mitte ühtegi biolagunematut eset või raiskama muid ressursse. Tarbijate käitumine mõjutab tootjate käitumist. Jättes tasuta pastaka võtmata, võime ehk loota, et järgmine kord seda enam ei pakutagi. Juba koju kogunenud pastakad saab aga näiteks kokku koguda ning lasterikaste perede laste koolitarveteks annetada. Seisma jäänud märkmikust saab vähese meisterdamise järel armsa kingituse, üleliigse helkuri võib pimedada aja saabudes teeäärde puu otsa riputada, et kõik jalakäijad saaksid end autojuhtidele nähtavaks teha. Meie kooli usinad noorettevõtjad tuleksid kindlasti lagedale mitme vahva ideega, kuidas olümpiaadidelt saadud meenetele uus elu anda!

RÄÄGIME KOOLIST, PABERIST JA KESKKONNAST

ANNA WEIDEBAUM

Ma arvan, et kõik on Treffnerisse tulles märganud, et meil on harjumatuult lebed reeglid paberitarbimisele.

Mina, tulles Miina Härma Gümnaasiumist, olin väga üllatunud, nähes, et ülesannete vihikusse ümberkirjutamise asemel võib töölehtedele peale kirjutada. Kui tunnis on vaja lugeda tekste, siis sageli on need paljundatud lehtede peal, mille võime endale jätta. Kuid miks ei ole meie koolis kehtestatud sama karme reegleid paberi tarvitamisele nagu osades teistes koolides? Oleks see üldse vajalik?

Uurisin põhjuste kohta kooli arendusjuhi, Aare Ristikivi käest. Põhiküsimusena esitasin Ristikivile järgmise: kas kool on mõelnud keskkonnasõbralikumate lahenduste peale ja miks meile antakse paberi peal lugeda artiklid, selle asemel, et need internetikeskkonda Moodle'isse laadida. Õpetaja Ristikivi sõnas, et kui tunnis kasutatakse rohkem nutiseadmeid või arvuteid paberi asemel, on alati võimalus, et mõnel õpilasel pole sellist seadet, millega töötada, ning ei taheta panna õpilasi end sel viisil ebamugavalt tundma. Kuna koolile osteti sülearvutid alles selle õppeaasta alguses, selgitab see

seda, miks neid veel vähe rakendatakse.

Teine põhjus, mille Ristikivi välja toob, on lihtne ja loogiline – enamasti hakatakse sellistele probleemidele – nagu praegu paberikasutus – mõtlema alles siis, kui selleks on rahaliselt vajadust. „Praegu on koolil piisavalt ressursse, et paberi ostmise poleks probleem ning seega pole sellele ka tähelepanu pööratud.” Samas on viimaste aastate uuenduseks kindlasti töövihikute põhimõtteline äraaotamine, mis näitab, et kool pöörab tähelepanu ka keskkonnasõbralikumatele õppeviisidele. Üldiselt aga pole kool sellele teemale lähiajalt tähelepanu pööratud. Kuid aga õpilased näevad selles probleemi, siis arvas Ristikivi, et teema võetakse ka õpetajate seas arutlusele. Küsisin ka kooli sekretäri Ketlin Taidre käest täpsemaid arve kooli paberikasutuse kohta ning tema arvamust. Tema tõi välja argumendi, millele juhtis tähelepanu ka Aare Risti-

kivi – paber ja pliiats on vana hea õppevahend, mis aitab paremini meelde jätta ja keskenduda. Ausalt öeldes minu puhul toimib samuti paber ja pliiats paremini, kui ekraan ja klaviatuur, seega ei saa vastu vaielda. Lihtne, aga lööv.

Siiski päris probleemita see teemapüstitus pole. Sekretär juhtis tähelepanu õpilastele nähtamatule probleemile. Õpetajatel tekib paljundamisel päris sageli praake lehti. On siis midagi valesti seadistatud või tehnoloogia veab alt. Sellisel juhul aga jäävad praagiks tembeldatud paberid lihtsalt seisma ja neid ei taheta uuel ringil kasutada, mis tähendab, et suur kogus paberi läheb lihtsalt raisku. Sekretär pakkus ka lahenduse – neid praakpabereid oleks väga hästi võimalik ära kasutada näiteks tööde tegemiseks teisele poole ning saaks vähemolulisi ülesandeid paljundada lehtede teistele pooltele.

Olles kuulnud väga häid argumente paberikasutuse poolt, leian, et teemal pole üht head vastust. Minu meelest oleks optimaalseim see, kui õpetajad laeks artiklid jm paljundatavad tekstid ja ülesanded näiteks Stuudiumisse või Moodle'isse. Need õpilased, kes tunnevad tõesti vajadust õppida paberi ja pliiatsi abil, saavad alati minna ju kasvõi kooli kantseleisse ning printida see endale välja. Tundides muidugi on paberi paljundamine vältimatu, kuid paberi asjatut raiskamist saab sel moel vähendada küll. Samuti on meie koolil olemas arvutid, mida saab tundides kasutada, et muuta paberikasutus väiksemaks ning samas mitte seada kedagi ebamugavasse olukorda.

+ Üldiselt tellitakse aasta jooksul kooli 415 pakki A4 paberi ja 40 pakki A3 paberi, varuks on alati 10 pakki mõlemat, mida kasutusse ei lähegi.

+ Ühes pakis on 500 lehte.

+ Ühe Miilangu ilmumise jaoks kulub veidi alla ühe paki.

+ Paberikasutus aastas ei jaotu ühtlaselt, enne proovieksamit jm laadseid sündmuseid paberikulu suurem.

+ Üldiselt iga aastaga ikka paberikasutus väheneb.

+ 1 pakk A4 paberi maksab poes keskmiselt 6€

EKSPERIMENT BRANSON EHK KUIDAS FUNKTSIONEERIDA KUUE UNETUNNIGA

RONA BRITT LUUG

Richard Branson on üks edukaim ettevõtja maailmas. Tema suurfirma Virgin Group allüksused tegelevad põhimõtteliselt kõigi valdkondadega. Netoväärtuseks on tal ümmargused 5 miljardit USA dollarit, vabal ajal püstitab maailmarekordeid. Tundub päris hea iidolikandidaat.

Kuna kahjuks 5 miljardit üleöö süle ei kuku ja maailmarekordeid ma ka väga püstitada ei viitsinud, siis otsustasin oma miljardärikalduvusi äratama hakata Bransoni kummalise unerežiimi ülevõtmisega. Richard Branson toonitab õhtusöögi tähtsust. Talle meeldib seda mööda saata ohtra naeruga ning innovaatiliste ja uuendusmeelsete inimeste seltis. Pärast seda veedab ta aega sotsiaalmeedias tagasisidega tutvudes, dokumentaalfilme vaadates või raamatuid lugedes. Voodisse jõuab ta 11 paiku, enne seda lülitab ta välja oma elektroonikaseadmed ning valmis tub magamaminekuks.

See ei paista mitte mingil moel üle jõu käiva õhtuse rutiinina. Igapäevane inspireerivate inimestega koos õhtustamine võib ju mõnel harval päeval vahele jääda, kuid muidu suu-

daksin Bransoniga igal juhul sammu pidada. Komplikatsioonid ilmnevad aga siis, kui selgub, et Branson ärkab üles kell viis hommikul. Seega suudab ta olla üks maailma kõige rikkamate inimestest ja magada vaid kuus tundi öö jooksul. Võibolla rahakoti paksus sõltubki sellest, kui suure osa oma väärtuslikust ajast oled valmis unele pühendama? Ehkki selle loogika järgi peaksid Y-generatsiooni esindajad olema kordades parema järje peal, kui nad tegelikult on (rääkimata siis veel tumedate silmaalustega gümnaasistidest).

Reeglid

Eksperimendi reeglid olid väga lihtsad. Mine magama kell 11, ärka üles kell viis, nii igal hommikul. Enne alustamist kartsin muidugi kõige rohkem seda, et jään tundides magama (mis õnneks juhtus vaid ühel korral). Olles harjunud kaheksatunnise unega, uskusin siiralt, et kaotan

“Võibolla rahakoti paksus sõltubki sellest, kui suure osa oma väärtuslikust ajast oled valmis unele pühendama?”

igasuguse võime normaalselt funktsioneerida. Muidugi muretsesin ka, et ma hommikul üldse üles ei ärka, mistõttu sättisin endale umbes kolm äratust viieminutiliste vahedega ning ühe kella seitsmese äratuse, lihtsalt igaks juhaks. Ülimalt lootusrikka ja

motiveerituna panin endale eesmärgiks hommikul pärast ärkamist veidi liigutada - otsisin välja isegi erinevad jooga- ja pilateserutiinid. Planeerisin ka hommikul kodutöödega tegeleda, mis väga kasulikuks osutus.

Esimene päev

Olin juba otsustanud väljakutse vastu võtta, nii et pidin oma veidi hirmutavale saatusele vastu astuma nii julgelt, kui suutsin. Kõige lõbusam osa kogu eksperimendist oli kindlasti täpipealt kell 11 magama minek. Kui kodutööde hulk kasvab üle pea, siis võtavad õpilased liiga kergesti vastu otsuse hiliste öötundideni üleväl passida ning tuupida (mis on, nagu teab iga Saima Kaarna õpilane, tervisele ülimalt kahjulik). Seega tundusid eksperimendi nõudmised esimesel päeval rohkem õnnistuse kui õnnetusena. Uskumatu, kuid esimene hommik ei olnudki kohutav. Tundsin head meelt sellest, et mul oli võimalus kõiki hommikusi toimetusi ülimalt aeglaselt teha. Teevee keetmine ei tundunud enam stopperina, mille jooksul pean kooliasjad kokku panema või kokku käivad sokid üles leidma. Peaaegu kogu hommik oli idülliline, erandiks vaid kurdistav vaikus, millega ma lõpuks ära ei harjunudki. Isoleeritustunde vähendamiseks kuulasin raadiot, kuigi kahjuks algab Vikerraadio hommikune saade alles pool kuus - seega pool kurblikut tundi said veedetud öömuusika saatel joogata tehes.

Päev

Esimese hommiku positiivsed mõtted hakkasid hajuma hirmutava kiirusega. Esiteks suutsin ma hoolimata kella viiesest äratusest veel rohkem hiljaks jääda kui tavaliselt. Sellele

lisaks oli teises tunnis silmade lahti hoidmine minu kõige suurem saavutus tolle päeva jooksul. Kohvi ma (siis veel) ei joonud, nii et pidin lootma vaid enesekontrolli ja vähese näpistamise peale. Näiivsena ei teadnud ma aga, et kõige hullem ootab alles ees. Kell kaheksa õhtul koju jõudes olin ma ülimalt väsinud. Koolitööde tegemine oli välistatud, seega sõltus minu ärkvelolek ainult telefonilehedast ekraanist ja selle väidetavast supervõimest pärssida melatoniini vallandumist. Tundsin suurt tänuhinnakust hommikuste lisatundide eest, sest õhtuks olin ma muutunud elavaks laibaks. Sellised tundmused valitsesid veel järgmise päeva hommikuni.

Lihtsamaks ei lähe

Järgmised päevad möödusid väga erinevalt, kuid ma ei suutnudki välja mõelda, millest see sõltus. Kuna tegin eksperimenti kokkuvõttes kaks nädalat, siis leidsid aset igasugused situatsioonid. Ühel hommikul magasin kogemata sisse, nii et ärkasin kell seitse (ja tänasin südamest mineviku-mina lisaäratuse eest). Kusjuures tol hommikul oli väsimus suurem kui ühelgi teisel päeval, mille põhjuseid ma täpselt esitada ei suuda. Esimestel päevadel aitas hommikune liigutamine ärkamisele palju kaasa, kuid teise nädala alguseks olin sellest loobunud. Voodist tõusta oli kergem kui silmi lahti hoida, mistõttu võib eksperimendi tulemuseks märkida ka mõned kinnisilmi saadud sinikad siin ja seal. Kuid harjumus on harjumus ning kõigest hoolimata meeldis mulle hommikune (enamasti) rahulik tempo, võimalus valmistada endale korralik hommikusöök ja täielikus vaikuses õppimine.

Mida õppisin?

Kell viis hommikul ärkamine on ilmselge liialdus. Hakkasin kooli hilinema, olin õhtuti täiesti ebaproduk-

“Eksperimendi tulemuseks võib märkida ka mõned kinnisilmi saadud sinikad.

tiivne ning võisin end lugeda nende inimeste hulka, kes aatriumi treppidel lõunauinakuid teevad. Vähesed ootamatud plussid aga veensid mind oma uneharjumusi tõsiselt muutama. Näiteks muutus iga päev kell 11 magama minek minu jaoks normiks. Isegi vara ärkamine pole enam nii vastukarva. Tundub lausa, et kell viis või kuus ärkamine on palju lihtsam kui kella seitsmene äratus. Tulin

ühele selgele järeldusele: kindlal kellaajal magama minek ja ärkamine on palju efektiivsem väsimusepeletaja kui kaootiline, aga pikaajalisem unerežiim. Kui iga päev samal kellaajal magama minna ning see umbes 30 päevaga harjumuseks muuta, võib väsimus tõesti väiksemaks probleemiks muutuda. Õppisin väärtustama ka raadios töötavate saatejuhtide tegemisi ning nendega koos hommikut veetma. Keelesäutsud, hommikumõistklused ja -palvused ning ajalehtede ettelugemine aitas aju tööle saada, pealegi kuulsin veel palju huvitavat, ning ega tavahommikul lehtede lugemiseks niikuinii palju aega ei jää. Seega näpunäide neile, kes misiganes hullumeelsel põhjusel seda eksperimenti korrata soovivad - (Viker)raadio on nüüd teie uus parim sõber.

PILT: INTERNATIONAL BUSINESS TIMES

Netoväärtus 5 miljardit: mees, keda tasub järgida.

MOODLE'I JONNAKAD PAROOLID

ANNI LEENA KOLK

Ilmselt pole ühelegi treffneristile võõras kerge ängistus uue perioodi alguses, kui on vaja ennast Moodle'i kursusele kirja panna. Ekraanil särav teade „Vale registreerumise võti, proovi uuesti” ajab ikka närvi mustaks küll. Kas asja annaks kuidagi parandada?

Esmalt tekkis mul küsimus, kas parooli on tegelikult üldse vaja. Oleks Moodle nendeta vähem turvaline? Paljudel kursustel ei olegi ju parooli vaja, sisse saab igaüks. Oleks see tõesti maailmalõpp, kui mul tekiks tuju kiigata näiteks 10.c klassi bioloogia kursusele? Kui need registreerimisvõtmed ikkagi vajalikud on, siis kas klass ei võiks terve kooliskäimise aja ühe ja sama parooliga hakkama saada? Läksin otse Anneli Mägi jutule ja pärisin järele.

Eesmärk pole materjali varjamine

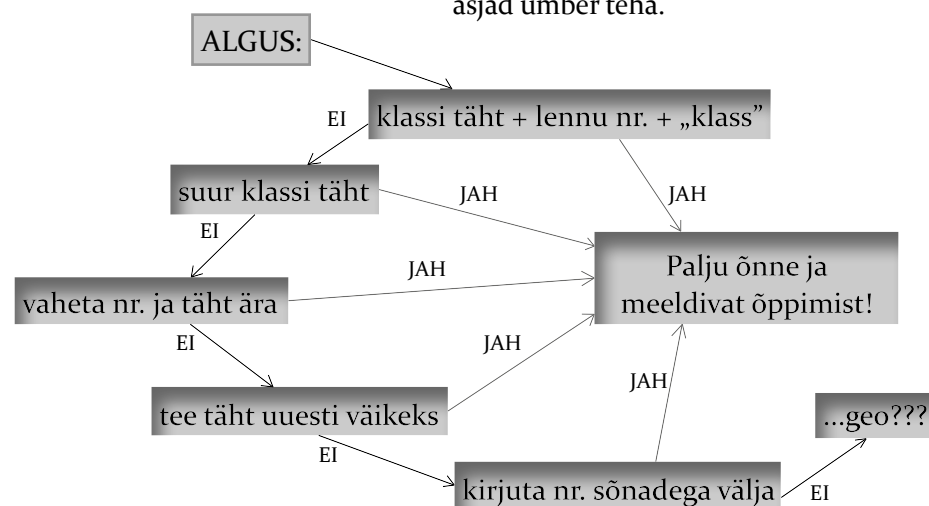
Kui keegi tunneb end solvatuna, sest ei saa Moodle'is vabalt teiste kursustel uudistada, siis tegelikult pole registreerimisvõtmed üldse selleks, et õppematerjale kuidagi salajas hoida. Võtmete kasutamine teeb lihtsalt õpetajate elu kergemaks: nende abil moodustub klassinimekiri ning on kohe näha, kes antud kursusel osalevad. Vahel lisandub paroolile ka gru-

pi number, nagu informaatikas, kus õppetöö toimub kahes rühmas. Sellepärast ei piisa ainult ühest paroolist: õpilasi registreerumise alusel rühmadesse paigutada on õpetajale palju lihtsam, kui rühmade ise komplekteerimine.

Parooli ununemisel jama majas

Mina olen Treffneris kokku puutunud väga erinevate paroolidega. Igaugu variatsioonid klassi ja lennu numbrist, suurte ja väikeste tähtedega, vahel lõpus sõna „klass”, siis jälle mitte. Uskuge või mitte, aga osades paroolides on numbrid lausa sõnadega välja kirjutatud! Ei maksa unustada ka geograafia kursuse parooli, mis oli millegipärast lihtsalt „geo”. Vahel on õpetaja antud parool üldse vale ja katsu siis välja mõelda, milline variant õige on. Selgub, et õpetajad panevadki ise oma kursustele parooli ja unustavad salasõnad aeg-ajalt ka ära. Kelle parooliks on mõni x-sõna, on tegelikult need tublid õpetajad, kes esimesena Moodle'iga liitusid, kui ei olnud veel mingit süsteemi välja kujunenud. Olgugi et parooli annab lõpuks proovimise teel välja mõelda, on see hirmus tüütu ja mõttetu tegevus.

PAROOLISKEEM

Mis võiks olla lahendus?

Osad paroolid on vajalikud kursuse alguses klassinimekirja moodustamiseks, teiste abil tekivad klassisisesed grupid rühmatundideks. Kolmandaks on veel need salasõnad, millel väga mõtet ei ole ning kus õpetajad ei taha klasse üksteisest eristada. Selle alla lähevad kõik paroolid, kus kasutatakse klassinumbrit, nagu 11klass. Nendega klasse tegelikult eraldada ei saa, sest see aasta õpivad 11.e klassis ühed õpilased, järgmine aasta juba järgmised. Klassinimekiri tekib ainult siis, kui parooli abil saab eristada lende, näiteks sobib selleks e16klass. Isiklikult arvan, et piisaks kahest paroolist: üks klassinimekirja jaoks (nt E16klass), teine gruppide moodustamiseks (E16klass, E162klass vms). Võiks lõppeda see, et õpetajad mõtlevad registreerimisvõtmed ise välja ja unustavad ära, kui tegelikult on nende Moodle'i materjalid ainult vaatamiseks ja mingeid töid nende aines sinna laadima ei peagi. Sellist kursused võiksid minu poolest ka kõigile teistele vabalt kättesaadavad olla.

Kui on mure, mine küsima!

Anneli Mägi oli probleemist kuuldud väga vastutulelik ja kinnitas, et kui king kuskilt pigistab, tuleb kohe rääkima minna. Kord juba juhtus, et Moodle'it uuendati ja õpilased said iga tehtud muudatuse kohta meili. Õpetaja ei saanud sellest aga mitu kuud teada ega osanud järelikult aidata. Paroolide kohta ütleb ta, et kui õpilasi asi tõesti segab, on võimalik asjad ümber teha.

ISIKLIK ISESEISVUS VÕI ISIKLIK LAPSEHOIDJA - IGAÜHELE OMA

MERETTE ARULA
KARMEN KUKK

**Iseenda väärtuse tahaplaanile vajumine jääb kergelt kahe silma vahele. Kuidas märgata probleemi ja seejärel olukor-
rast võitjana väljuda, haarates
ohjad taas enda kätte?**

Tähistame hetkel meie oma Eesti sünnipäeva - 100 aastat iseseisvuse välja kuulutamisest. Juubelipidustused on pannud meid kõiki loodetavasti seda rohkem väärtustama, sest suveräänsus ei sünni üleöö eimil-lestki. Eesti sai vabaks eestlaste tõtu, kes tahtsid olla vabad. Iseseisvuse soov sündis inimeste, ja just eriti noorte südamest. Kas tänapäeval, kui riiklik vabadus on saavutatud, võib meie enda sisemisel vabaduse ja teistest sõltumatuse leegil lasta kustuda? Järjest rohkem tundub, et see on asendunud kiindumusega, millest ei suudeta lahti öelda, nii et enda isiklik elu vajub järjest rohkem tahapoolle.

Inimene on sotsiaalne loom. Me kõik vajame mingis koguses sotsiaalset interaktsiooni. Elu jooksul loodud suhtetest jääb vaid murdosa päriselt püsima. Ja see on normaalne. Kui praegu mõelda, mitme lasteaiakaaslasega suhtlen jätkuvalt pärast 11 aastat, siis protsent ei ole eriti

märkimisväärne. Mis saab näiteks 30 aasta pärast? Teised inimesed tulevad ja lähevad, kuid endaga tuleb elu lõpuni hakkama saada. See ei tähenda absoluutselt, et inimsuhteid ei peaks väärtustama, kuid ennast ei tohi nendesse ära kaotada. Kellegi teise pidev esikohale seadmine ei too kasu mitte kummalegi. Pigem muutub just kurnavamaks ning lõpetab suhte veelgi kiiremini. Lõpud ongi kurvad, kuid need on arenemise ja kasvamise tähtsad osad.

Haara iseendal sarvist

Kui tead kedagi või oled ise sellises suhtes, kus üks osapooltest (halvemal juhul mõlemad) elab ainult suhte ja teise inimese nimel, siis on aeg midagi ette võtta. Kui koos oldud ajal hüljatakse oma hobid, huvialad, sõbrad, siis mis saab sinust selle lõppemisel? Sul pole midagi, sest elad terve aeg teisele inimesele. Selline keskkond on hea alge masendusele, depressioonile, murede pudeli põhja uputamisele. Eriti noore inimese hinges võib selline kurvastus kasvada ka suitsiidiks, kui punkti, mille ümber varem maailm keerles, asetseb nüüd tühimik. Mitte millegi püsima jäämises ei saa mitte kunagi 100% kindel olla, ükskõik, kui naiivne ka olla. Ning kas seisund, kus teise inimeseta hakkama saamine on võimatu, on tõesti see, mida oma ellu tahta?

Lapsehoidja vahetus

Noored räägivad tihti, kuidas eesmärk omaette on vanematekodust väljakolimine ja iseseisva elu alustamine. Aga miks siis lastakse ema isa rolli asuda partneril? Süvenevad otsustusvõimetus, ängistus, abitus, sest kasvatakse üles pideva toega. Probleeme ja muresid on kasulik ha-

kata alles siis jagama, kui need on üksi vähemalt üks kord läbi lahendatud. Nagu ema ei saa jääda elu lõpuni su kingapaelu siduma, ei saa olla isiklikku lohutajat iga tusatuju minema pühkimiseks. Selline elustiil annab lihtsalt tugevamat kinnitust täiskasvanuea kaugusest ja vajadusest pideva lapsehoidja järele. Juhirolli kellelegi teisele jätmine ja ise kaasa lohisemine ei tundu väga ambitsioonikas, samas igaüks ise teab, mis talle sobib.

Võit on magus

Elu läheb edasi ka ilma teise inimeseta. Keegi teine ei tee sind terviklikuks. Tundes aga, et teeb, peaks su eesmärk olema selle nõiarongi murdmine. Teised inimesed täiendavad ja muudavad su elu suurel määral, kuid inimene, kellele alati loota saad, oled siiski sina ise. Enda huvide kõrvale viskamine ja totaalne andumine on vaid märgid vaimsest nõrkusest. Nagu füüsilise tugevuse saavutamine läbi treenimise ja enese distsiplineerimise on raske, nii on ka mentaalse poolega. Iseseisvuse saavutamist võib võrrelda märke ronimisega: kohale jõudes on pingutus ja vaev teisejärgulised, sest eneseületus on kõike seda mitmekordselt väärt.

Jah, algselt on raske üksi hakkama saada, eriti kui ei ole sellega harjunud. Palju lihtsam on kellelegi teisele toetuda, aga lõpuks, kui isiklik iseseisvus käes, tunned ennast palju tugevama ja õnnelikumana. Kuid iseseisvus ei ole midagi, mida saaks sundida või tekitada tühjast kohast. See peab tulema inimese sisemusest. Lõppude lõpuks on see igaühe enda otsus, kas ta tahab kõrvalistujana kulgeda või ise rooli keerata ja otsustada, millist teed mööda minna.

“Teised inimesed tulevad ja lähevad, kuid endaga tuleb elu lõpuni hakkama saada.”

PEA EES PRÜGIKASTI

KIRKE MARIA LEPIK

Prügikastides tuhnimine seostub enamikele eestlastele elu hammasrataste vahele jäänutega. Ometi on üha rohkem neid, kelle jaoks toidupoodide prügikonteineritest endale sobilik otsimine on põhimõtteline valik, et seista ebaratsionaalse toidu raiskamise vastu. Toiduga, mis igal aastal ära visatakse, võiks ära toita 3 miljardit inimest ehk neli korda nii palju, kui on neid, kes maailma eri paigus nälga kannatavad.

Dumpster diving

Dumpster diving ehk maakeeli prügiskeldumine tähendab söögi otsimist toidupoodide prügikonteineritest. Toidupoed viskavad iga päev ära kaupa, mis on kaotanud n-ö kaubandusliku väärtuse või ületanud realiseerimiskuupäeva, ent on sellest hoolimata täiesti söögikõlblik. Prügiskeldujate eesmärgiks ongi vähendada prügimäele jõudva toidu hulka ja väljendada protesti ületarbimise vastu. Et tegu on odava viisiga end toita, on dumpster diving populaarne Põhjamaade noorte seas, kus toidu hind kõrge. Eestiski hakkab liikumine hoogu koguma. Hoolimata üllast eesmär-

gist pälvib säärane tegevus tihti möödujate või poe töötajate hukkamõistu, mistõttu soovitatakse dumpster diving'uga tegelemiseks kasutada ööpimedust või varaseid hommikutunde.

Reede kl 23.34

Pildid sotsiaalmeedias prügiskeldujate saakidest panevad ahhetama - koogid, saiakesed, leib, küpsed puuviljad, juurviljad ja palju muud. Otsustame Katiga (11.a) ise järele proovida, mida on võimalik ühe õhtu jooksul leida. Tõmbame selga vanad määrdumist kannatavad riided ja asume tee. Esimene peatuspaik - Rimi hüpermarket. Oleme mõlemad esimest korda dumpster dive'imas, varustatud vaid entusiasmi ja käputäie nõuannetega, mida kogenenumad meile jagasid. Leiame eest suure, ent tühjendatud konteineri ja suundume järgmise poe poole.

Visadus viib sihile

Järgmiseks külastame kahe tankla, ühe Prisma ja Selveri prügikonteinereid, ent naaseme kõikjalt tühjade kätega. Hinges kripeldab kerge pettumuse noot, sest regulaarsete prügiskeldujate postitused hiiglaslikest saakidest löid kujutluse, et dumpster diving on imelihtne - ava vaid kaas ning vastu vaatab rikkalik toiduvalik. Meie oma retkel selliste "aarete" otsa aga ei satu. Võimalik, et meil polnud lihtsalt õnne või valisime dive'imiseks vale päeva/kellaaja.

Esimene leid

Viimaks näkkab meil ühe Konsumi juures - leiame kotitäie õunu ja apelsine. Konteineris on ka suur hulk porgandeid, kiiviseid ja tomateid, kuid peame paremaks need sinna paika jätta. Järgmise poe juurest avastame hulga kilesse pakendatud kurke. Mõned neist on tõe-

poolest pehmeks läinud, teistel jällegi ei paista kiire vaatluse käigus midagi viga olevat. Käime veel umbes viie toidupoe juures ja leiame karbitäie kirsstomateid, milles kaks tomatit on krimsu tõmmanud, teised aga kõlbulikud.

Saak

Kaks kiles kurki, kolm õuna, kaks apelsini, karp kirsstomateid - selline on meie esimese prügiskeldumisetekke saak. Arvestades toidupoodide hulka, mida väisasime, on saak üsna kasin. Paljud õunad ja apelsinid, mille kaasa haarasime, osutusid kodus lähemal vaatlusel siiski kõlbmatuteks. Kaine mõistus on prügiskeldumisega tegeledes ülioluline - kui miski tundub kahtlane, on mõistlikum seda mitte tarbida. Meie eksperimendi käigus osutusid parimateks prügiskeldumise paikadeks väiksemad toidupoad - nende prügikastidele oli kergem juurde pääseda ning leidus, mida kotti pista.

Kuidas vähendada toidu raiskamist:

- + Söö pärast tunde sööklas koolilõunast üle jäänud toitu.
- + Hoiusta toitu õigesti - kas teadsid, et näiteks kurgid säilivad paremini, kui hoida neid tomatitest ja puuviljadest eraldi.
- + Planeeri oma oste, et koju ei jääks seisma toit, mida sa niikui-nii ei söö.
- + Saa inspiratsiooni trash cooking'ust - mõnedes tipprestoranides valmistatakse süüa muidu prügiks peetavast toidust nagu kartulikoored ja kohvipaks.

Meie saak: kasin, ent vitamiinirikas

PILT: KIRKE MARIA LEPIK

Näpunäiteid prügiskeldumiseks:

- + Võta kaasa veekindlad töökindad, pealamp ning kott, kuhu saak laduda.
- + Hinda leitud toitu kriitiliselt - katkine pakend, imelik lõhn või muutunud värv võib tähendada, et mõistlikum on jätta leid ootama teekonda prügimäele.
- + Jätta konteineri ümbrus enda järelt korda.
- + Võimalusel pese ja/või koori leiud hoolikalt.

Maris Pedaja, vilistlane aastast 2015:

Esimest korda puutusin prügiskeldumisega kokku 2016. aastal, mil olin just alustamas oma Erasmuse semestrit Norras ja pabistasin eelarve pärast. Elu viis mind õigel hetkel kokku inimestega, kes avasid minu jaoks esimesed konteinerikaaned ja kergitasid prügiskeldumisega kaasnevat müstikaloori. Minetasin kiiresti esialgse tülga tunde ning harjusin uue elustiiliga, süües muretult mahlast tilkuvaid küpseid mango- sid, pruunitäpiliselt magusaid banaane ja parimatel päevadel ka eksootilist kraami, mida ma poleks endale muidu igapäevaselt lubanud: fiiisaleid, tähtvilju, papaiat.

Prügiskeldumine tekitas tõsist hartsarti ja üsna pea avastas, et tegelen sellega protestist toiduraiskamise vastu, mitte üksnes rahasäästmise eesmärgil. Liitusin oma Norra se-

mestri lõpukuudel keskkonnateadliku noorteühendusega, kellega korraldasime suurejoonelisi õhtusööke mitmekümnepealistele seltskondadele - ikka toidust, mis oleks ilma meie sekkumiseta leidnud tee prügimäele. Tagasi koduülikoolis Saksamaal, ei vaibunud mu huvi toiduraiskamistemaatika vastu sugugi. Ehkki Saksamaal on prügiskeldumine ebaseaduslik, pole see tõsiasi veel ühelegi asjassepühendunule jalgu jäänud. Mäletan veel erksalt üht hilisõhtut, mil istusin kahe kogunema prügiskelduja autos ja jälgisin,

kuidas nad vilunult ühe konteineri juurest teise juurde liikusid, kogudes oma kastidesse kõikvõimalikke juur- ja puuvilju, küpsiseid ning isegi piima- ja lihatooteid. Kogu toidumoon kulus järgmisel õhtul enam kui neljakümne aiapoolise toitumiseks.

2017. aasta sügissemester Taanis - see periood oli prügiskeldumise mõttes mu senise elu õitsevaim, tutvusin paljude sarnase mõtteladiga inimestega. Üksinda konteinereid kontrollimas käies olin pigem tagasihoidlik, piirdudes toiduga, mida jaksaksin hiljem ka süüa (puu- ja juurviljad ning jahutooded), kuid suuremas seltskonnas liikudes õnnestus koguda kõike: šokolaadi, natsi, krõpsu, lilli, kummikommi, sõrrikuid, küpsiseid, kohupiimakreeme, vaipu, patareiseid. Mu lemmikleiuks on siiani vaaditais punast veini, mida hävitasin sõbrannaga kolm nädalat.

KAS KULLAAUK VÕI VABA TAhte SÜMBOL?

ANNIKA ARRAK

**Uurides Tartu koolide meedia-
maastikku, võib hetkeks silme
eest ikka üpris kirjuks min-
na. Kui ma teadmatuses jalu-
tasin sisse järgmisesse Goog-
le'i otsinguorgu Tartu koolide
kohta, arvasin, et ei leia pea-
aegu ühtegi õpilaslehte. Tun-
dus ilmne, et pean artikli kok-
ku panema vaid järjekordsest
sõnasõjast Härma ja Treffne-
ri vahel, sest miski muu ju tä-
napäeva gümnaasistide kirgi ei
kõida. Natukese otsimise järel
vaatas mulle vastu aga hoopis
teine pilt.**

Traditsioonilised ja uudsed

Me kõik teame oma kallist Miilangu - iga perioodi lõpus tormame aatriumi uute valgete kirjatuvide järele ning kui nad esimese vahetunni lõpuks veel otsas pole, siis teise alguseks kindlasti. Tuttavad on ka teemad - intervjuu kuulsusega, mis alati küsimusi tekitab, kuidas üks koolileht sellist tegevust endale lubada suudab, uudised üritustest ning põnevad eksperimendid, mis tõestavad, et reaalklassi õpilased pole kindlasti mitte ainult tuupurid, vaid pigistavad endast nii mõnegi loova ülesande välja.

Nii sarnaneb Miilang suuresti Tabula Rasaga. Mõlemad lehed hoiavad väga korralikku üldmuljet, püüdes teineteist ka muidugi iga aasta üle trumbata. Väljanägemine on lihtne, must-valge ja uudised korralikult vormistatud. Kajastatud on just viimase aja põletavamad teemad. Julgelt käsitletakse ka poliitikat ning majandust. Annaksin Miilangule seega siin listis tiitli „Kõige korralikum meediavorm”, kuna me ei saa ju lubada Härmaal end kuidagi üle trumbata.

Samamoodi on olemas oma leht nöökatel, poskalastel ja Tamme kooli õpilastel sarnaste või vähemsarnaste teemadega, kuid mitte kõik ei toetu ainult traditsioonilistele paberlehtedele. Lähemalt uurides võib leida, et posklased on endale loonud lausa netilehekülje, kus oma uudiseid suuremas mahus kajastada ning Petersoni õpilastel on oma telekanal. Nii tekibki küsimus, kas ajaleht on ikka see kõige õigem ja huvitavam meediavorm?

Kas hind on piiranguks?

Teine faktor, mille üle mõtiskleda, on lehe maksumus. Olen varem kirjutanud ka koolilehes, mis pandi iga kord müüki. Olin seega sel aastal väga üllatunud, kui sain esimese perioodi lõpus teada, et lehed lihtsalt tekivad aatriumi - kõik võivad neid võtta. Veelgi enam - printimine toimub siinsamas kantseleis ning kooli raha eest, tagasi aga midagi ei anta. Oletasin, et kuna sõltume nii väga Treffnerist, peame olema ülikorrekt- sed ja ilmselt on suur kontroll peal, isegi ootasin natuke igavamast sisu. Mis mulle aga kohe silma torkas, oli

NRG

Leht: Peetrike

Instagram: Peetrike

Facebook: Lehel pole, aga kooli Facebooki leht on väga aktiivne

0.5€

JPG

Leht: Sihker

Instagram: Lehel pole, kuid suhteliselt aktiivne on kooli Instagram “poskagram”

Facebook: Lehel ei ole, aga kooli Facebooki leht hoiab maailma Poskas toimuvaga päris hästi kursis

Lisaks on koolil uudisteportaal Poska Sõnumid

Tasuta

MHG

Leht: Tabula Rasa

Instagram: ei ole

Facebook: Tabula Rasa

1€

“Lehed lihtsalt tekivad aatriumi - kõik võivad neid võtta

TTG

Leht: Tamme Leht

Instagram: Ajalehel Instagrami kontot pole, aga Tamme koolil on päris aktiivne meemideleht, või vahepeal isegi kaks?

Facebook: Tamme Leht

Tasuta

KJPG

Kuu TV

Instagram: ei ole

Facebook: Kuu TV

Youtube: Kuu TV - kanal 130 videoga, mis hoiab inimesed kursis üritustega ja õpilaste omaloominguga

Ott Ojaveer:

Kui palju ühe numbri väljaandmine koolile maksab - mina kahjuks seda summat ei oskagi välja arvutada. Ja väga ausalt öelda - see pole üldsegi oluline. Oluline on, et õpilased kirjutavad Miilangule ja õpilased annavad Miilangu välja. See on olnud kaua meie kooli traditsioon. Õpilaste julgus kirjutada, julgus eneseväljenduseks, arvestades ka võimaliku kriitikaga; õpilastesse tuleb süstida tahet ja soovi midagi teha, midagi ette võtta - neid kõiki oskusi läheb kindlasti vaja tulevikus. Oskus läbi arutada, oskus leida konsensus, oskus näha laiemat pilti. Õpime ikka elu, mitte kooli jaoks.

Toimetuse tagasihoidlik arvutus: Ühe Miilangu väljaandmiseks kulub umbes 2 pakki paberit, ühe paki maksumus on ca 10€, klammerdamine maksab 30€ ning lisandub veel printimine. 150-koopialise tiraaži hind oleks 2x10+30+...= veidi rohkem kui 50€-

Miilangu suur toimetuse ja väga huvitavad ideed. Väga paljud löövad igas lehes kaasa ning mingit probleemi ei teki - poleks nagu mitte mingit vahet, kas leht maksab või ei. Siiski jääb fakt, et leht on koolile ilmselt päris suur kulu. Igal perioodil anda välja umbes 150 eksemplari kulutab nii tinti kui paberit ja need pole kuigi odavad.

Suurel meediamaastikul maksumüüri trendid

Võib-olla olete märganud ka suurte ajalehtede internetiversioonides n-ö „peidetud teksti”, mis on tehtud uduseks ning mida kroonib suurelt kiri „Tahad rohkem? Osta artikkel! Või veel parem, meie kolme kuu tellimus.” ja nii edasi ja nii edasi. Tihhti olen lasknud esimesel kolmel lõigul oma ootused üles kütta ning siis leidnud end ummikust, sest maksmata ma ju ei hakka. Pigem just kiusu pärast tundub veider anda oma rahakotist internetile kolm eurot, mis on minult justkui välja petetud. Sest reklaamid jäävad ju alles - kõik selleks, et leht rohkem raha saaks, tõmatakse mind aina uuesti ja uuesti nendesse artiklitesse. Iga päev jõuavad minuni sotsiaalmeedias jagatud kümned artiklid. Kui nendest kümnest üks mind järjekordselt klikkima kisub, jooksevad mu mõttes juba terved romaaniäiad arvamusi, lihtsalt selleks, et saaksin teada...mitte midagi. Tervet artiklit mulle ju pea-aegu kunagi ei anta. Pean leppima selle väikese infokilluga, mis tekitab eelarvamusi ning ilmselt räägin ka teistele oma versiooni loost vaid

vabalt kättesaadavate lõikude pealt, sest tausta ega põhjendusi ei tea.

Töö eest aus tasu

Siiski peame tegema selles osas väheke mõõndusi. Igapäevased ajalehelugejad on võib-olla märganud, et viimaste aastate jooksul on reklaamihulk nii paberil kui internetis tunduvalt suurenenud. Olgu põhjuseks ajakirjanike palgad, kulutused reporteritele ning uurimustele või lihtsalt vajadus rohkemate ressurside järele - ajalehtedel on raha vaja. See võib meid vihastada, panna hüüatama, et uudised peaks olema rahva vaba vara ning et meil on õigus kõike teada. Kuid teades, kui palju tööd läheb ühe koolilehe töösse, mis ilmub viis korda aastas, saan ma täiesti aru, et igapäevaselt lehe väljaandmine võib olla väga-väga suur ning stressirohke töö. Seda peabki väärtustama ja nii küsitaksegi sisukama loo eest tasu. Nagu maksab ka kioskest ostetud paberajaleht. Kui teema mind huvitab, aga raha meediakontsernile anda ei soovi, siis internet on teadmisi täis. Tuleb need lihtsalt üles leida - nii õpib rohkem ja ka infokilde leidub suuremas koguses kui ühes ajaleheartiklis. Kõik taandub lõpuks ikkagi mugavusele ja ajafaktorile. Kui soovid kiirelt ja kohe, siis ostad, kui tahad ise tõeni jõuda, otsid informatsiooni ise.

Niisiis võime öelda, et kuigi lehe eest oma taskuraha äraandmine pole kõigile just meeldivaim tegevus, on see toimetajatega arvestades aus. Ka koolilehtede peale ei saa me olla pahased, kui paar eurot lehe eest võib kooli palju edasi aidata. Oleme ju näinud, et ainuüksi Tartus on nii palju erinevaid inimesi, uudiseid ja info edasiandmise vorme. Tegutsemist jätkub ja terve perioodi kestab usin meisterdamine, et tuua teile parimad uudised kõige huvitavas vormis.

MORAALIST JA ALKOHOLIAKTSIISIST, PUUST JA PUNASEKS

JUUDIT LINDSALU

Lugedes hiljuti Eesti meediat või jälgides sotsiaalmeedia kanaleid, on jäänud mulle mulje, et inimesed ei ole võtnud vaevaks mõista alkoholiaktsiisi üleüldist eesmärki ja vajalikkust. Samuti ei teadvustata, et Lätist alkoholi ostmisel on konflikt moraali-ga. Peaks see üldse meile kui ühiskonnale vastuvõetav olema?

Maailma Terviseorganisatsioon on öelnud, et alkoholi tarbimise maksimumalne piir on kuus liitrit absoluutset alkoholi aastas. Üle selle koguse tarbimisel kahjustatakse oluliselt oma tervist. Vaatamata sellele joob keskmine eestlane aastas 8,3 liitrit absoluutset alkoholi ja vägijoogi kuritarvitajaid on Eestis umbes 60 000.

Alkoholiaktsiisi eesmärk on tõsta alkoholi hinda, et raskendada alkoholi kättesaadavust, just rahalist kättesaadavust. Uuringud näitavad, et eestlase tarbimiskäitumisel on tihe seos alkoholi hinnaga ja hüpeline tõus mõjub efektiivsemalt kui stabiilne tõus.

Enamik tarbijaid pahatihti alahindavad alkoholi mõju enda tervise-

le. Ent näiteks 10% haiguskoormuse ja 20% surmajuhtumite otseseks või kaudseks põhjustajaks on alkohol. Seega, kui ei olda ise võimelised hindama kahjusid ja lähtutakse enda tegevuses pigem hetkeemotioonidest, siis on riigi kohus sekunda ja inimestele kahju tekitaja mehaaniliselt raskemalt kättesaadavaks teha.

Eriti tõhus on selline alkohoolipoliitika noorte puhul, kuna see on kõige hinnatundlikum ühiskonnagrupp. On oluline, et noorte alkoholi tarbimine väheneks, kuna inimese aju arengufaasis on tähtis, et mõtle-mis- ja analüüsivõime ning muude oskuste areng ei oleks meelemürkidest häiritud. Kui inimesel ei teki noorena käitumismustrit tarbida liigselt alkoholi, siis tõenäolisemalt on meil tulevikus põlvkond, kes ei kuritarvita alkoholi.

Alkoholiaktsiisil on ka kaudseid, kuid olulisi mõjusid. USAs tehtud uuringus selgus, et isegi aktsiisi suhteliselt väikse tõusuga vähenes märgatavalt lastevastase tõsise vägivalla risk. Paljudel juhtudel on lähisuhtevägivallas subjekt (tugevas) joobes. Potentsiaalselt võib väheneda alkoholiaktsiisi tõstmisel ka lähisuhtevägivalla ohvrite arv.

Julge teha, julge vastutada

2003. aastal laekus EL-i liikmesriikidele 25 miljardit eurot alkoholiaktsiisi. Alkoholist tulenevate kahjude korvamiseks kulus aga 270 miljardit eurot. Aastal 2014 kogunes Eesti riigikassasse 220 miljoni väärtuses makse ja Eesti Maksumaksjate Liidu andmetel võivad kahjud ulatuda alkoholipoliitika rohelise raamatu konservatiivse hinnangu kohaselt

“noored on kõige hinnatundlikum ühiskonnagrupp

kuni miljardi euron.

Praegusel juhul ei kata aktsiisi tulu kaugeltki mitte kantavaid kulusid ja kuna Haigekassa on alarahastatud, siis sellel on kaks suur kahju. Esiteks ei saa riik võimaldada vägijoogi liigtarvitajatele piisavat ravi. Teine ja hullem kahju on aga see, et inimestele, kes ei ole käitunud ennast hävitaval moel, ei saa pakkuda parimat võimalikku ravi, kuna liigtarbijate ravi tuleb mingil määral teiste inimeste raviteenuste arvelt. Riigi ees on ju kõik inimesed võrdsed.

Kas poleks õige ja moraalne neil, kes kahjustavad enda tegevusega ennast ja/või teisi, võtta selle eest vastutus (praegusel juhul siis aktsiisi maksmise näol)?

Piirikalevipoegade panus

Hiljuti avaldatud statistika andmetel on käinud iga kolmas eestlane Lätis alkoholi ostmas. Muserdab ka see, et EV 100 pidustuste ajal toimunud aktsioonist „Maksud sõidavad Lätti” võttis osa 4000- 5000 inimest.

Suure demonstratiivsusega annetasid „Maksud sõidavad Lätti” korraldajad/osavõtjad? vähifondile „Kingitud elu” 800 eurot, mis WC-de rendist üle jäi. Samas jäi Eestil saamata 100 000 eurot aktsiisitul. Seega töid nad Eesti riigile tohutut kahju ja teised inimesed, kes on käitunud moraalnormide järgi, peavad kandma hilisemad kulud.

Laulab elust enesest: Jaagup sõnu pastakast välja imeda ei oska

SANDRA VÕSASTE

Esimesed CD-d leidsin vanemate asjade hulgast, kontserdile jõudsin teadliku fännina juba 7-aastasena. Terminaatori muusika on olnud minu ja sõprade Treffneri-aja lahutamatu osa.

Kohtume 21.15 reede õhtul Club Illusioni tagaukse juures. Järelkärult bändikraami maha vinnates küsib ta üle öla: „Noh, noored, kas kuulsite juba? Avicii olevat surnud.” Võtame istet klubi nahkdiivanitel, jutt keerleb ka kõige muu kui muusika ümber.

Kuidas Sinu laulukirjutamisprotsess välja näeb?

Mõni lugu tahab ise tulla viie minutiga, teinekord kirjutan ühe salmi valmis, siis see seisab kolm aastat sahtli-

põhjas enne, kui lõpuks valmis saab. Näiteks „Romula” sündis nii, et oli vist aasta 2003, kui kord Elmar Liitmaa juurest Tallinnasse tagasi sõitma hakkasin. Ta andis mulle tee peale kaasa ühe loo ning ütles: „Eks sa kuula, ei tea, kas see üldse Termikale sobib.” Kui olin selle mängima pannud, peatasin auto kinni ja helistasin talle, laulsin natuke loo algust ning enne kui Tallinna piiri ületasin, oli laul valmis.

Kirjutan enda läbielatust ja pastakast ridu välja imeda ei saa. Mul on voodi kõrval märkmik, juhuks kui keset ööd mõni mõte tuleb, hommikuks võib mõte olla läinud.

Kontsertidel mängite küll vist alati üsna samu lugusid?

Teame, mis klubides töötab - kella 2 ajal on rahvas juba parajalt purjus ka ja klubirahvas tahab ikkagi hitte. Meie jaoks on väärtuslik iga inimene, kes meid kuulama tuleb, aga mõnikord lihtsalt mõtled, et kaua sa laulad seda „Muinasjutu metsa”. Mängime mõnikord „Viskit” või midagi päris vanakooli ja kohe on näha, kuidas põrand hakkab tühjemaks voolama. Inimesed mõtlevad, et ootame selle loo ära, võtame baarist joogi ja

küll siis mõni hitt jälle tuleb.

Suurtel kontsertidel saab aga mängida lausa imelikke lugusid, eriti kui meie käsutuses on ka pürotehnika ja suured ekraanid. Vahel on üritusi, kuhu tulevadki need n-ö tõsiusklid fännid, seal on ka kogu muusika hoopis teistsugune.

Nii laulusõnadest kui intervjuudest paistab välja Su lai sõnavara. Kust see tuleb?

Teadlikult ma seda arendanud ei ole, aga vast on oma osa minu onul Juhan Viidingul, ühel 20. sajandi teise poole mõjukamal luuletajal. Olen üldse väga palju luulet lugenud, imetlen alati, kui ilusaid kujundeid võib sealt leida, see on mu suur kirk. Laulusõnades proovin hoiduda klišeedest - meil ei ilmu igal kevadel uut suvelugu, kus rannaliivast, päikesest ja ilusatest tüdrukutest räägime. Üks erand meil siiski ilmus - „Millest on tehtud väikesed tüdrukud”. Üllitasime selle detsembri keskel, ükski raadiojaam seda mängida ei võtnud, kõik tahtsid lume langemist ja küünla põlemist kuulata. Oleme üldse ilgelt kaootiline bänd, ilmselt suures osas selle pärast, et mina seda juhin. Termikal on selles osas hästi läinud,

see elab justkui sõltumatult oma elu, tööd on nii palju, et ei jaksa ära teha, suvi tuleb ka hullumeelne.

FÄNNIDE ERI: Kaua Termikas veel koos on ja lugusid teeb?

1.novembril 2018 ilmub meil uus plaat, tegeleme sellega jõudsalt, väga äge uus materjal. Oleme kolm 3 aastat rääkinud, et 1. novembril tuleb, aga ega me varem pole täpsustanud, mis aastal. Meil on praegu aastas üle 100 kontserdi, saalid on alati rahvast täis, meiega on kõik hästi.

Miks üldse bändi tegema hakkasid?

Esimene põhjus on inimlik edevus, tähelepanu keskpunktis on mõnus olla. Kindlasti võlus mind ka salapära, mis bänditegemisega kaasas käis. Kui mina kooli läksin, tegutses seal üks selle aja kõvemaide pungibände Generaator M. Karismaatiline keskkoolipoiss Hendrik Sal-Saller oli see, kes mulle, teise klassi poisile, esimesed kitarriduudid selgeks õpetas, sealt ka see väike nime sarnasus - Terminaator-Generaator. Noh, teine põhjus oli muidugi tüdrukute tähelepanu võitmine, see oli väga oluline.

Mis on eheda laulukirjutamise saladus?

Kui teaksin seda retsepti, siis ütleksin. Ehk tasub küsida tuleb küsida Maian Kärmase, Leelo Tungla või Hendrik Sal-Salleri käest, kes on kõik väga palju häid tekste loonud. Mul on nii, et kui pean midagi kohe kirjutama, lähen lukku. Tänapäeva tipp-produktendid näiteks oskavad inimese südameelöökide järgi määrata, milline biit kellelegi meeldib, mina selliseid asju ei tea. Mis kindlasti aitab - hästi palju luulet lugeda. Ja mitte mingeid avangard haikusid, mis riimi ei lähe, vaid näiteks Heiti Talvik, Runnel, Kareva, Luik, Viiding. Runnel ja Viiding on vist natuke keerulised, aga Luik ja Kareva on minu absoluutsed

lemmikud, seal on seda sügavust ikka kilomeetrite kaupa. Nende sõnakasutus on lihtne, on ilus rütm ja riim. Kes raamatuid ei loe, see kirjanikuks ei saa. Kender näiteks arvab küll, et tema on kirjanik, aga nii need asjad ikka päris ei käi, enne peab lugema ka.

Sain kunagi Maarja Liisi käest laenuks õpiku „How to write lyrics”, mille ta oli USAst Berklee ülikoolist kaasa toonud. Seal on igasugu kummalisi harjutusi, näiteks pane igal hommil kirja 10 suvalist lauset, enne kui isegi hambaid pesed, vetsus käid või esimese sigareti teed. Teine harjutus

Jaagupi filmisoovitus:

Draama: Scent of a Woman
Neile, kes tahavad mõtlemapanevat komöödiat: Forrest Gump - sellel filmil on ka maailma ilusaim muusika!
„Sellest paljukiidetud „Novembrist” mina aru ei saanud...”

- kirjuta üks story mingist suvalisest esemest, näiteks oma telefoniümbriest selle sünnist saadik, raamatu autor oli teinud seda tennisepalli abil. Lihtne ja jube lahe, asjad hakkavad tõesti elama. Üldiselt ongi nii, et lugusid peab lihtsalt jutustama. Väikesed kunstilised liialdused, mõned nimetavad neid miskipärast valedeks, käivad alati asja juurde.

Kui Sul ei oleks Terminaatorit, siis mida praegu teeksid?

Ma ei ole isegi mõelnud, tõenäoliselt oleksin seotud filminduse või teatriga. Lava on mind alati paelunud ning nähtavus minu jaoks tähtis olnud.

Räägi natuke oma kooliajast.

Pahandusi ikka tuli ette, aga need ei

olnud kunagi õelad, mul lihtsalt juhtus. Kui midagi katki läks või õhku lendas, vaadati ikka minu otsa, olenemata sellest, kas olin süüdi või ei. Geograafia ja ajalugu mulle meeldisid, reaallainetes olin täielik tumba. Mäletan hästi, kuidas mu keemiaõpetaja ütles: „Kreem, pane tähele, keemiat läheb sul elus kogu aeg vaja.” Kallid noored, võin kohe ära öelda, ei lähe, kui te just keemikuks ei hakka või piiritust vaarikamahlagaga segada ei ürita. Ainuke kord, kus mul oleks olnud sellega midagi peale hakata, oli siis, kui meil kärakat kuskilt võtta polnud. Saime klassiõe juurest meditsiinilist piiritust, tema ema oli arst. Seda niisama juua ei kannata, ma siis proovisin vaarika toormahlagaga lahjendada, see reageeris kuidagi imelikult ja oli lõpuks nagu mingi sült või tarretis. Vot siis oleks tõesti vaja läinud.

Keskkooli esimeses klassis jäin istuma, sest olin suutnud ühe õpetajaga tülli minna. Oma lemmikaine, kirjanduse vastamisel pidin sellepärast neli korda käima. Ülikoolis õppisin näitejuhtimise erialal, see elukool oli kõva. Sealt on tulnud näiteks sellised tegijad nagu Margna, Jõekalda, Milling, Normann, Seemann... ühesõnaga räägelt palju imeinimesi.

Oled ka Helsingis koolis käinud, kuidas sinna sattusid?

Vanemate töökohad olid seotud Nõukogude Liidu saatkonnaga, isa oli ajakirjanik ja ema vist kultuuriministeeriumis. Nad mõtlesid, et poeg läheb muidu päteks ära, targem on kooli panna. Sain sealt korraliku vene keele põhja, siia maani räägin soravalt, tänavalt õppisin juurde ka soome keele, keelte peale on mul üldse üsna hea vaist.

Mida mäletad oma keskkooli lõpuõhtust?

No esimest otsa mäletan väga hästi... Ei, tegelikult ikka praktiliselt kõike. Oli pidu ja bänd, tantsiti ja eks na-

tuke joodi ka. Paljudel Tallinna koolidel oli traditsioon, et pärast pidu minnakse Linnahalli katusele päikesetõusu vaatama. 10. keskkool, praegune Nõmme gümnaasium, asub kesklinnast kuskil 10km kaugusel, eks selle matka siis vastu hommikut ette võtsime.

Keskkooli lõpuga seostub üldiselt aga jöhker eksamistress, seda põdesin isegi mina, kellel tavaliselt suht ükskõik oli. Hiljuti nägin unes, kuidas komisjon hakkas vanu eksamipäbereid läbi vaatama ja tekkis kahtlus, et ma pole oma tööd ise kirjutanud. Siis tühistati mu keska lõputunnistus

hea asi, mis nõukaaajast maha jäi, ning nüüd on see ka tuksi keeratud. Üldse eksperimenteerib haridusministeerium täiesti vastutustundetult laste peal. Kuulen oma laste käest, kuidas õpetajat keset tundi perse saadetakse ning veel juurde lisatakse „mu isa on advokaat”, pedagoog aga ei tohigi sellele kuidagi reageerida. Viimsi koolis ei või isegi narkokorrad enam käia - äkki mõni laps on allergiline! Absoluutselt kõikide asjade tolereerimine ei ole õige, ühiskond muutub siis selliseks nagu näiteks Rootsis. Ja selle moodi ei taha me tegelikult olla, nemad ongi valimatult

kuulates. Ning veel - väga oluline on õpetada uudistel vahet tegema, mis on päris ning mis mitte. Meil näiteks on suhteliselt valitsusesõbralik peavoolumeedia, samuti võib suurt sotsiaalmeedia kanalites juhtuda, et mõni uudis ei jõuagi meieni. Ka halbadest asjadest tuleks rääkida, mitte pead jaanalinnu kombel liiva alla peita.

Lõpetuseks. Oled väga palju reisinud, ehk jagad mõnda värvikamat elamust?

Üks ohtlikumaid reise oli kindlasti Motoreporteriga, marsruudile jäid

Alati tegusad: aasta lõpus ilmub Terminaatoril uus album

PILDID: MARTIN PEDAJA

ja seejärel ka kõrghariduse diplom. Mitte et mul kumbagi neist paberitest elus vaja oleks läinud, aga võpatades ärkasin üles ikka.

Sul on endal kooliealised lapsed, mida praegusest haridussüsteemist arvad?

Oma poja pealt näen, et jube palju antakse õppida. Kui ta veel trenni ja iseenda jaoks pisut aega tahab leida, peab enamasti poole ööni üleval olema. Nende koolis, nagu paljudes teistes, kehtestati hindamiseks tähesüsteem. See oli kellegi jabur plaan õppe edukuse tõstmiseks - mahajääjad tahtvat ka häid hindeid saada. Tegelikult on see jama, lihtne numbri- line hindamissüsteem on pea ainuke

kõige sallimisega oma riigi üsna maa- tasa teinud. Ma ei ütle, et Eesti peab väike vihane marukoer olema, aga igal asjal on mõistlikud piirid. Nii on ka õpetajatega - ta on seal klassi ees selleks, et sinu lolli ajusse mingeidki teadmisi sisestada, see disrespect, mis praegu maad võtab, on jube. Tuima tuupimist peaks korralikult vähendama, tuleks hoopis rohkem õpetada, kuidas infot ise leida ning rohkem IT-teemale toetuma, nii, nagu meid õpetati omal ajal võõrsõnade leksikonist tähendusi leidma. Tarvis on arendada seda, mida ei saa guugeldada - kauneid kunste, kirjandust, täpsemalt selle mõistmist. See oskus tuleb vaid lugedes, analüüsides, arutledes, päriselt sõna mõju

muuhulgas Liibanon, Süüria, Jordania, Iisrael. Minek sattus ajale kaks nädalat pärast seda, kui eestlased seal ära rööviti. Siis netikommentarium kihas ka, et kuhu te nüüd ronite, teid, vördjaid me küll tagasi ostma ei hakka. Süürias oli araabia kevad just alanud, tankid seisid Dar'ā linna väravates ja seal oli küll ebasõbralik tunne. Iseenesest on hea, et sai seal piirkonnas ära käidud, sest nüüd ei ole sinna enam tükk aega asja. Liibanon mulle näiteks väga meeldis, Jordania oli ka mõnus. Sealne kuningas on ise Harley-mees ning lasi endale korraliku mootorrattatee ehitada, King's Highway on üks kõige ägedamaid teid, kus ma üldse kunagi sõitnud olen.

POSKALANE TREFFNERI UKSE TAGA

IIRIS KARMEL ARULA
(JPG XIIa)

2015. aasta sügisööl istusin Hugo Treffneri gümnaasiumi trepil, seejuures mõlgutasin endamisi mõtteid ühest elu suurimast läbikukkumisest: ma ei pääsenud mainekasse üldhariduskeskkooli õppima. Üsna kindlalt oli toonane nukker meeleolu põhjustatud pisukesest märjusest, mida eelnevalt kultuuriselt limpsitud sai, ja tõsiasjast, et enamik minu sõpru reastati värskete õpilaste nimekirjas. Tegelikult ma Treffnerisse nii väga ei pürginudki. Mõtlesin lihtsalt, et hea oleks koolis käia, sest elukoht asub nurga taga ja koduhoovis traavivate treffneristide näod olid juba üsna tuttavad. Mis seal salata, elegantne koolisõrmus paelus mind eriti. Tahtsin minagi olla üks neist, kes uhkelt ning kütkestavalt seesuguse koolisõrmusega lehvitab. Nüüd aga helgib sõrmes valgel glasuuril Tartu Jaan Poska gümnaasiumi logo ja ma pole sugugi pettunud, sest puutun killukesega Treffnerist igapäevaselt ikkagi kokku.

Kummalisel kombel on mõned minu kõige lähedasemad sõbrad treffneristid ja mitu hinnatud Poska õpetajat Treffneri vilistlased. Sellest tulenevalt on mul raske nentida, et treffneriste tembeldatakse üldpildis parajateks parvenüudeks – peamiselt alaväärsuskompleksi küüsis vaevlevate konkurentide seas. Osaliselt vastab ehk tõele, et treffnerluse näol on tegemist justkui religiooniga, mida palavalt kummardatakse ja mille meelevaldas veidi kõrgilt käituda võib. Treffnerist vai-

“Kõik loomad on võrdsed, aga mõned loomad on teistest võrdsemad.”
- George Orwell

kib enamasti maha igasuguse Treffnerile eelnenud isikliku ajaloo ja arvestab ajaarvamist hetkest, mil ta Treffneris õpinguid alustab. Esineb olukordi, milles treffnerist ei tunnista seetõttu aeg-ajalt enda kooliläiseid sõpru. Kõik loomad on võrdsed, aga vahel on treffneristid tänavapildis oma koolisiseste karmraadidega teistest võrdsemad ja näib, et nende silmis oleks piinlik tunnistada enda päritoluna mõnd väikest põhikooli.

Levinud on ka arvamus, et iga õige treffneristi elu tsentraaliks on alkohol. Kus mujal neid siis veel kohatab, kui mitte Rüütli tänaval toosti tõstmas ja stressi uputamas? Väidetavalt on nende meelistegevuseks joomine, hobiks joomine, igapäevarutiiniks joomine, ühistegevus klassikaaslastega on õpilasfirma loomine...ei, selle hulka kuulub samuti siiski joomine. Vahepeal peab küll arvestustele ilmuma ja meeleheitlikult kunstiajalugu õppima, aga enne ja pärast seda võib vabalt dringile minna – pisiasjad pole kunagi takistuseks. Niikuinii sponsoreerib ettevõtmist vanemate Joo Palju Jaksad fond, sest kui sa õpid Treffneris, on sul tõenäoliselt rikkad või kuulsad vanemad, eks?

Ometi ümbritseb treffneriste võr-ratu nimbus: „Sa õpid Treffneris? Oled kindlasti tark!“ Kahtlemata pingutab igaüks müstilise oreoli nimel viimse hingetõmbeni, aga igasuguse vaidlusolukorra võitmiseks argumentatsioonina „Ma õpin Treffneris!“ karjumine, ei varja tõika, et inimene kirjutab sõna „mõtetu“ ühe t-ga. Iroonilisena tundub fakt, et kirsina tordil on „Eesti keele seletavas sõnaraamatus“ mõiste „treffnerist“ ja puudub sõna „poskalane“. Võibolla kõneleb minus humanitaarõpilase kibestumus, võibolla poskalase, aga mul on hea meel, et treffneristide ortograafiast põhjustatud peavalu hüvitab nende abivalmidus minu kodutööde lahendamisel. Siinkohal tänan kõiki treffneriste, kes mind matemaatika arvestusteks kordamisel õpetavad.

KARIKATUUR: ARLE KUURA